

За незалежну, вільну українську науку!

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА в ЄВРОПІ

Вісті із Сарселю

Неперіодичний бюлетень Акції—С

Париж—Мюнхен

1983—1984

Ч. 25

Омельян Прицак

ДО СТОДЕСЯТЬ-ЛІТТЯ НТШ

1873—1983

РОЛЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ім. ШЕВЧЕНКА (НТШ)
В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

(Доповідь* виголошена на пленарній сесії НТШ в Нью-Йорку, 5. 11. 1983)

Первісно я мав говорити про теперішній стан історичної науки в сучасній Україні. Але дана тема не до виконання. Як наслідок політики Кремля від 1972 р., а спеціально від появи «троянського коня» (т. зв. 1500-ліття Києва), українська історія як окрема наука перестала існувати.

Минуле України до Переяславського договору 1654 року, що на диво див тепер підлягає компетенції Інституту... Археології (так!) АН УССР, поділяється на дві частини: 1) Княжа доба, в якій Київ і Галич є невід'ємною частиною російської «отечественної» історії; 2) період «чужих» окупацій.

Історична сторона тих періодів майже виключно зарезервована для російських наукових інституцій, а українським ученим дозволяється вивчати археологічний аспект тих періодів.

Властива історія на Україні, яку можна вивчати, починається Переяславським договором, коли за новою схемою — українська територія «навіки ввійшла до складу російської держави». Очевидно, українська історія від 1654 р. вивчається лише як регіональний вирізок історії Росії, що тепер теж окреслюється як «отечественная» історія. Спеціальна увага приділяється радянському періодові від 1917 р., який є помостом до «новоствореного» єдиного «радянського народу». Як результат впровадження в життя тієї диявольської схеми, від 1982 р., тобто від сумної пам'яті ювілею «1500-ліття Росії в Києві», всі праці на історичні теми появляються тепер в Укра-

* Підкреслення в тексті доповіді наші. Ред. «Вісті із Сарселю»

їні виключно російською мовою. (Може це й ліпше, бож нічого українського в тих працях і так не залишається). Отже після того, як наука історії України в Україні заміняється дивним сурогатом «отечественною» історією, друкованою російською мовою — як можна говорити про стан історії України в Україні, крім ствердження, що **історію України вбито в Україні і то на наших очах**.

Тому я рішив змінити тему, тимбільше, що незвичайний (110-літній) ювілей НТШ вимагає незвичайного підходу. Такий підхід оправданий тим, що НТШ займає особливе місце не тільки в історії української науки, але і в історії України в цілому.

Як наша історія, так і історія НТШ повна парадоксів, підйомів, розвитку й занепаду. То історія провінційного типу, то загально національного.

Почалося це спеціальне товариство як скромна емігрантська просвітня-ська установа придніпрянців, що вжили для реалізації свого проекту галицьких «проксі». З того «тіста» виросла — знов при матеріальній і людській допомозі наддніпрянців — неофіційна соборна українська академія гуманістичних наук, щоб опісля знову стати висловом провінційного, але вже галицького емігрантського розуміння науки (служанки політики, просвіта) і навіть увійшла як типова галицька «свята корова» до емігрантського галицького пантеону.

Завданням цієї доповіді є подати у сконденсованій формі як свою історичну оцінку-характеристику ролі НТШ в історії України, так і — на тій базі — візію можливої дальшої загальноукраїнської ролі (а не провінційальної чи клікрової) того товариства.

Я роблю це, з одної сторони, як фаховий історик, а з другої, як обсерватор і активіст НТШ з перспективи 46 років власного досвіду. Я належу до наукового нарібку, що його НТШ у Львові почало виховувати у другій половині 1930-их років. Дійсним членом НТШ я став ще у 1951 році.

З наведеної перспективи історія НТШ поділяється на п'ять періодів.

**
*

Усім нам добре відомий початок товариства. Як відповідь на сумної слави Валуєвський обіжник із 20 липня 1863 р., яким заборонене було українське друковане слово, група культурно-політичних діячів із Придніпрянщини, очолювана людиною великих горизонтів — Олександром Кониським (1836—1900), рішили створити видавничу справу у Львові, що в системі конституційної австрійської імперії мав свободу культурної діяльності. Зібравши від придніпрянських філантропів потрібні фонди на закуп дому й друкарні, створено у Львові «Літературне Т-во ім. Шевченка». Дев'ять громадян Австрії — львівські діячі з усіх кіл суспільства (від купця, державного службовця до посла та професора університету) підписали статут (який, до речі, виготовив Михайло Драгоманов) і галицьке намісництво затвердило статут того нового товариства 11 грудня 1873 року.

Товариство вибрало цілком свідомо Тараса Шевченка як свого патрона, бо він ще до своєї смерті став символом краси, генія й сили українського мистецького слова для українців російської імперії, а тепер їм забороненого. У 1860-их роках твори Шевченка почали доходити до Львова, а спеціально після того, як у 1867 р. секретар прокуратури скарбу у Львові д-р Корнило

ських «народовецьких» журналів (не можна забути, що тоді ще усі культурні установи у Львові як давні, так і створені в революційнім 1848 році такі, як «Народний дім» та «Ставропігія» були в руках старорусинів, пізніших москвофілів).

Але бувши властиво емігрантською міською установою, без бази в галицькому селі, Товариство ім. Шевченка не могло конкурувати з чисто галицьким освітнім товариством «Просвіта» (заснованим 5 років раніше, у 1868 р.). Це зрозумів основник Т-ва, згаданий Олександр Кониський, і рішив перетворити мляве літературне товариство на наукову інституцію, беручи собі за зразок Польське Наукове Товариство у Львові.

При співпраці галичан Олександра Барвінського (1847—1927) та Дем'яна Гладилевича (1846—1892) 13 березня 1892 р. у Львові Літературне Товариство ім. Шевченка перетворилося на Наукове Товариство ім. Шевченка (НТШ).

На тім закінчився перший період історії товариства, все ще місцевого значення, і почався другий.

**
*

Очевидно, сама зміна назви (літературне — на наукове) не мала магічної сили перетворити щось кволе на сильне. Для того треба було багато більше, власне наявности в один час і в одному місці необхідних елементів, і то в їх сумарности. Ті елементи — компоненти були такі:

1. Наявність вченого великого формату з ясною візією розвитку українських гуманістичних наук.

2. Одність місця — Львів. Як у клясичній драмі, одність місця є необхідною передумовою для нормального росту й розвитку систематичної наукової праці, як для громадської установи є необхідні філіяли та відділи.

3. Зв'язок основних діячів НТШ з нормальним авторитетним університетом (Львівський університет), в якому вони або займали катедри або професорували. Це гарантувало НТШ фаховість, тимбільше, що від 1899 р. була впроваджена система наукової кваліфікації для кандидатів у дійсні члени товариства.

4. Концентрація на українські дисципліни (історія, література, мова, фолкльор) з уваги на важливість даних наук для українства, як теж з уваги на обмежені людські й фінансові ресурси.

5. Здобуття грошових ресурсів: допомоги галицького уряду та пожертви придніпрянських філантропів.

6. Створення фахової бібліотеки як верстату науково-дослідної праці. Тільки в роках 1894—1914 всі названі елементи були разом наявні; а в першу чергу діяльність НТШ очолив придніпрянець Михайло Грушевський, учений великого формату та з візією творення й розвитку науки.

Коли говоримо про НТШ як осередок української науки, то це означення стосується лише НТШ згаданого періоду, цебто років 1894—1914. Це в той час була виповнена програма Кониського: створення української наукової мови та української національної науки, що вживала тієї мови. Працею українських діячів з усіх українських земель (М. Грушевський, І. Франко, Іван Ом. Левицький, Кирило Студинський, Володимир Гнатюк, Володимир Дорошенко, Хведір Вовк та інші) були створені на рівні міжнародньому нові дисципліни: історія України, українська література, український

д-р ВОЛИНЕЦЬ ОМЕЛЯН
Фундатор-меценат ЕУ — дол. 27.935,—

Волинець Омелян, лікар, народився 29 травня 1907 у Селиських, повіт Березів, Галичина. Батьки: Тимотей і Марія — селяни (батько секретар сільської громади й просвітянин заснував ряд читалень «Просвіти» в Березівському повіті). Середню освіту закінчив іспитом зрілості 1925 в гімназії в Перемишлі. 1926 прийнятий на медичний факультет Краківського ун-ту. Студії закінчив 1931 і до 1939 провадив лікарську практику в Кракові.

З вибухом війни 1939 повернувся до рідного села; був обраний депутатом до Києва, а в листопаді 1939 пішов на Захід і поселився в Горлицях. За лікарську допомогу хворим жидам був запроторений 1940 до концтабору в Освенцімі. 1944 перевезено його до табору в Саксенгаузені. Засуджений 19. 3. 1945 на кару смерти, тільки завдяки гуманності лікаря-німця уникнув шибениці.

Повоєнна одіссея вела його через Польщу («відзискані землі»), Берлін до Мюнхена; 1946 переїхав до Італії, звідкіля з польським транспортом прибув до Англії. 1948 у Лондоні розпочав лікарську практику у лікаря Яклінського, поляка з Ясла. Після його смерти провадив даліше власну практику, на тому самому місці в Лондоні, до кінця 1976 року. Від того часу пенсіонер.

ДЕВ'ЯТИЙ ТОМ ЕУ/2

одержали передплатники, які вирівняли належність за тт. 1—8. Десятий (останній) том ЕУ/2 будемо розсилати тільки тим передплатникам, які матимуть повністю вирівняну передплату за всі десять томів.

(Дивись остання сторінка в цьому числі!)

КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА ПІВНІЧНОГО ВІННІПЕґУ

Фундатор-меценат ЕУ дол. 5.000,—

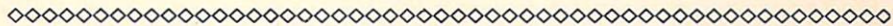

Члени завідуючих органів і працівники в 1982 р.

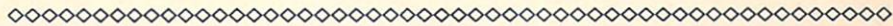
Від ліва сидять : Д. Мазур, голова Кред. Комітету, О. Гавалешка, секретар Дирекції, І. Заяць, директор, П. Салиґа, голова Дирекції, Н. Дольська, бюро́ва секретарка, А. Качор, управитель, О. Левицький, голова Контрольної Комісії. Стоять від ліва: Л. Балюта, директор, П. Олексів, член Кред. Комітету, Г. Дмитришин, член Контрольної Ком., Наталка Нарожня і Анна Матвіїв, службовички, С. Рогатинський, директор, Юлія Демків, службовичка, В. Коритовський, директор, М. Мельник, член Контрольної Комісії, М. Трусевич, заступник голови, Стефанія Пілат, службовичка, М. Бугера, заст. управителя і М. Саракула, член Кред. Комітету. Бракує на світлині Андрійки Грицак, служб.

Кредитова Кооператива Північного Вінніпегу в Канаді заснована в 1943 році. Свій 40-літній ювілей вона відмітила 5 квітня 1983 р. Тепер об'єднує 2 000 членів і має в обороті 11 мільйонів дол. майна. На світлині теперішній провід і працівники цієї кредитової кооперативи, якою від 1952 завідує інж. Андрій Качор, співробітник ЕУ, а головою Дирекції останніх 10 років є мгр. Петро Салиґа, представник ЕУ на Вінніпег.

Кредитова Кооператива Північного Вінніпегу одинока з усіх українських кредитових кооператив у Канаді, що в «Акції Української Кооперативної для ЕУ в рр. 1977—1981» виконала в 100 процентах своє зобов'язання. В ЗДА було таких кредитових кооператив три: «САМОПОМІЧ» у Філадельфії (7. 805,— дол.), у Джерсі Сіті (3.150,— дол.) і у Балтімор (1.000,— дол.).

Не забувайте своєчасно повідомити про зміну Вашої адреси!

фолкльор, українська бібліографія. Вони відразу дістали міжнародне визнання. Навіть імперська Академія Наук у Петербурзі мусіла в 1905 р. признати повновартість української мови та творчості.

Українці почали ставати народом з культурою вищого типу, свідомим своєї спадщини та творчості своєї і своїх предків, і спосібним досліджувати їх науково.

Так НТШ свого другого періоду, який можна окреслити добою бурхливого росту наукової творчості, положило тривкі підвалини під творення свідомої себе української нації. Я не маю сумніву, що без вкладу НТШ ніколи ми не здобулися б на визвольні змагання.

**
*

Третій період історії НТШ, 1918—1939, виглядає блідо в порівнянні з попереднім. Але він має свою велику вагу. Якби його окреслити одним словом, то був період консервації. Ціла низка елементів, що були наявні у другим періоді (головно університет, фонди) були майже спаралізовані.

Але що найважливіше: коли постала в Києві Українська Академія Наук (1918 р.) НТШ втратило свою виключну роль як центр української науки, стало одним із провінціальних осередків. Але діячі науки Києва й Харкова радили своїм колегам з НТШ не здавати позицій, бути резервою на випадок непередбаченого катаклізму. Він, на жаль, прийшов уже на початку 1930-их років, і тоді НТШ почало вживати свої скромні засоби на підготову хоч би мінімальних кадрів (про те я згадав на початку доповіді) подібно, як на початку 1920-их рр. НТШ поставило свої наукові сили на услуги тайного університету у Львові. Але ще в розгарі українізації, придніпрянські українці зробили величезну прислугу НТШ. Починаючи від 1927 р. бібліотека НТШ діставала обов'язкові примірники всіх видань з України. В такий спосіб у періоді консервації бібліотека місцевого наукового товариства стала у скорому часі найкращою колекцією україніки у світі (поза УССР). Очевидно, для реалізації тієї важливої справи дуже багато причинилися два фанатики бібліотечної справи — при чому симптоматично — один з них був придніпрянець (Володимир Дорошенко 1879—1963), а другий галичанин (Іван Кревецький, 1883—1940).

Період консервації практично означав перенесення концентрації діяльності товариства на бібліотечну справу.

(На мою думку, наявність і діяльність «Інституту суспільних наук» у Львові — це теж продовження свого роду консервації в нових обставинах).

Дня 14 січня 1940 року советська влада розв'язала НТШ і перемінила його на відповідний філіял Академії Наук УССР; сім років пізніше на весні 1947 р. у Міттенвальді в Баварії дійсні та звичайні члени НТШ, що були тоді в Німеччині, відновили діяльність товариства (я був присутній на обох засіданнях, у Львові та в Міттенвальді).

**
*

д-р ГОРСЬКИЙ СЕРГІЙ
Фундатор-меценат ЕУ — дол. 3.745,—

Горський Сергій, старшина армії УНР, громадський діяч, народився 22. 10. 1893 в Дніпропетровську, в Україні. Закінчив юридичні студії в Москві 1914 р. Учасник визвольних змагань 1917—21 як старшина для окремих доручень ген. Омеляновича-Павленка. Після 1-ої світової війни дістається через Польщу (Ланьцут, Ченстохова, Варшава) до Праги, де на Карловому ун-ті здобуває ступінь доктора філософії. Бере участь в організації Карпатської Січі. 1948 з таборів переміщених осіб (Ді-Пі) в Німеччині виїмігував до Брісбен в Австралії, де відіграв провідну роль в організації громадського життя місцевої української громади, зокрема в ділянках культурно-освітній і шкільній. Помер 11. 12. 1979 в Брізбен, Австралія. Сума, що її дарував на ЕУ становить одну третину його важко здобутої спадщини.

Від Редакції:

Оце число (25-е) «Вістей із Сарселю» появляється з піврічним опізненням. З технічних причин воно не могло вийти — як пляновано — в листопаді—грудні 1983, але щойно тепер у квітні 1984. Актуального матеріалу назбиралося дуже багато. Весь цей матеріал хочемо вмістити в черговому 26-му числі «Вістей із Сарселю», що його появу підготовляємо ще на осінь цього, 1984-го року.

Прохаємо вибачення у всіх наших Друзів, Приятелів і Прихильників, зокрема в Монреалі, Торонті, Чікаго, Австралії і ін.

Дякуємо за виrozumіння й остаємо

з дружнім привітом!

Редакція «Вістей із Сарселю»

Почався четвертий період історії НТШ; в краю — це продовження консервації у формі «Інституту суспільних наук», створеного у 1951 (про який я тут не говоритиму), а поза краєм — перший емігрантський етап.

Це був дуже своєрідний етап. НТШ пережило долю інституцій з великою атракцією. Доля розкинула багато дійсних і звичайних членів, а то й тихих звеличників товариства на різні континенти. Важко було галичанам без «свого» НТШ, причетність до якого додавала атракції. Так НТШ уперше почало діяти **без єдності місця** і звичайно **без зв'язку з науковим центром** даної країни поселення. Властиво НТШ, яке через «розводнення» перейняло на себе ще й функції галицького т-ва «Просвіти» (яке чомусь нові емігранти не вважали атрактивним, щоб його відновити), властиво перебрало на себе структуру т-ва «Просвіти» з краєвими філіями, відділами тощо. Крім того, щоб поширити свою матеріальну базу, поодинокі крайові НТШ, зокрема найсильніше американське, згодом перемінили наукові стандарти на громадські. Наслідком того було включення НТШ до еміграційних політичних розрахунків, використання все ще атрактивного імени НТШ (головно з доби 1894—1914) для позанаукових цілей, що принесло з собою упадок наукового рівня, занедбання бібліотечної справи (нагромаджені книжкові скарби поницилися в пивниці, навіть не були скаталоговані і т. п.).

Це була свого роду «страшна помста»; як колись «Просвіта» не дала розвинутися Літературному Т-ву ім. Шевченка (першого періоду) так тепер НТШ, ставши фактично просвітянським товариством, «вбило» «Просвіту».

Але в той специфічний період, завдяки візії, геройській витривалості і залізній цілеспрямованості однієї людини **Володимира Кубійовича**, НТШ першого емігрантського періоду здобулося на великий подвиг — створення «Енциклопедії українознавства» у двох серіях. Поява цієї настільної книги спровокувала український уряд нарешті здійснити вперше видання «Української Радянської Енциклопедії», як відомо, підготовка над нею почалася в часах М. Скрипника, але видання заборонив Сталін.

Так то, навіть ставши емігрантською установою, НТШ зробило історичну прислугу краєві: посередньо причинилося до того, що український нарід у краю нарешті дістав енциклопедію українською мовою, хоч радянську за своїм змістом.

Отже четвертий (перший емігрантський) період історії НТШ можна б схарактеризувати як період творення енциклопедії українознавства.

1977 рік може стати початком кінця того першого емігрантського періоду. Нововибраний голова американського НТШ, наш теперішній президент Ярослав Падох, почав свою каденцію від уніфікації та реорганізації НТШ. Дуже важним є, що всі секції НТШ дістали однієї місця — свій осідок в Нью-Йорку. Новий будинок дає кращі можливості для фахового ведення бібліотечної справи.

Але тепер перед НТШ, якщо воно справді хоче і є здібне ввійти у новий, п'ятий, період, основне завдання: прийняти рішення, якими шляхами має йти діяльність товариства.

Тут основним є два питання. Перше — чи НТШ хоче діяти як наукова чи як громадська інституція? У першому випадку треба перевести дуже строго ревізію стану згідно із статтом 1899 р., навіть якщо довелось б мати деякі матеріальні невідгоди.

Друге питання: Чи НТШ плянує бути провінційним товариством, в якому основним критерієм є користь і вигода членів, чи хоче керуватися у своєму плануванні потребами і пріоритетами української науки.

Немає в тому нічого поганого, якби НТШ прийняло перше рішення; такі товариства мають також свою користь. Але тоді емігрантське НТШ не повинно виступати як спадкоємець НТШ з 1894—1914 років, і вимагати підтримки всієї української діаспори.

НТШ повинно собі ясно усвідомлювати, що воно не має ані людських ані матеріальних ресурсів, щоб претендувати на роллю Академії наук. Як львівське НТШ другого і третього періодів (1894—1914—1939) — воно повинно концентрувати свої сили і засоби на українознавство.

Тепер діють на еміграції два типи наукових інституцій, що досліджують українознавчі дисципліни:

- 1) американсько-канадські, це головню Український науковий інститут Гарвардського університету та Канадський український інститут;
- 2) еміграційні, це в першу чергу НТШ та УВАН.

Кожна з названих установ має ограничені можливості і тому треба старатися оминати дублювання.

Є два дуже основні завдання, які ніхто не виконує і які історично зв'язані з традицією НТШ.

Ситуація, яка була в Україні в 1870-их роках не то що не поліпшилася в наші часи, а навіть погіршилася. Українська наукова мова, створена НТШ в періоді 1894—1914, завмирає. На наших очах один за одним, скорими темпами в Україні журнали і книги переходять з української мови на російську. НТШ мусить стати тепер на сторожі *dignitas* української мови.

Воно ж до того себе зобов'язало при своїй реорганізації 13-го березня 1892 р. словами Кониського: «НТШ має плекати та розвивати науки в українсько-руській мові».

Уже існують англомовні українські журнали, це в першу чергу *Harvard Ukrainian Studies*. Треба створити науковий журнал українознавства українською мовою на такому ж самому висо-

д-р ЯРЕМКО ІВАН І МИРОСЛАВА
Фундатор-меценат ЕУ — дол. 3.000,—

Яремко Іван, адвокат, політичний і громадський діяч Канади, з 1953 королівський радник; народився 10. 8. 1918 у м. Велланд, Онт., в родині укр. імігрантів (1912) з Галичини, Юрія і Марії з дому Бочко. Студії права, математики й фізики на ун-гах у Торонті (4 золоті медалі й 7 стипендій); почесні докторати: ун-ту ім. сер В. Лоріє у Вотерлю і УВУ в Мюнхені; старшина канадської армії. Перший посол укр. роду Сх. Канади до парламенту Онтаріо від Прогрес.-консерв. партії в рр. 1951—75 і перший провінційний міністер укр. роду (міністерства: сусп. опіки, транспорту, громадянства та ін.) в рр. 1958—74 (рекорд: безпереривно 25 рр. посол у парламенті і 16. рр. міністер в уряді Провінції Онтаріо з Торонта). Почесний член і ряд відзначень багатьох держ., культ., сусп. і харитативних канадських установ, у тому Шевченківська медаля у Вінніпезі. — Мирослава, з дому Материн, дочка укр. імігрантів (1911) з Галичини, народилася в Монтреалі в родині Михайла і Катерини з дому Ціпівко; кваліфікована медсестра; з 1945 член укр. комітету опіки над імігрантами з Європи; 1953 відзначена медалею королеви Єлисавети II. — Яремки знавці й колектори художніх творів; під їхнім прізвищем зберігається (з 1980) в Королівському Онт. Музею в Торонті колекція канадського й американського скла й кришталю.

БІБЛІОТЕКА НТШ-САРСЕЛЬ

одержала наступні книжки від авторів, видавництв і приватних осіб, за що складає щиру подяку усім жертводавцям.

Letopis Slovenske Akademije Znatnosti i umetnosti 29 kniga 1978. Ljubljana, 1979. 301 p.

Glinka Luis, OFM. *Introduzione all'ecclesiologia di Andrea Septyckyj.* Roma, 1979. 47 p.

Glinka Luis, OFM. *La visione teandrica e la riconciliazione della Chieze in Solorier.* Roma, 1979. 169 p.

кому рівні, при співпраці українських та ведучих світових учених (їх статті мусять бути перекладені українською мовою). Я знаю, що наш президент уже давно дійшов до тієї самої ідеї і тому я дуже сподіваюся, що такий репрезентативний журнал, який знову завоює *dignitas* для української творчості, стане першим і основним завданням НТШ, а разом з тим унікальним вкладом Товариства до виконання наших національних пріоритетів нашої доби.

Другий пріоритет — це, йдучи слідами НТШ третього періоду (1918—1939), створити українську наукову бібліотеку. Тепер чимало американських і канадських бібліотек, публічних чи університетських, мають уже дуже цінні українські та українознавчі колекції. Але всі вони мають свої обмеження. Хоч ми в Гарварді маємо право гордитися нашими українознавчими збірками, але ми як університетська установа — не може комплектувати цілі галузі, напр., шкільні підручники, дитячу літературу, популярну літературу, переклади українською мовою або з української мови підручників чи популярної літератури, програми імпрез, пропагандивні циклостилеві памфлети, летючки, запрошення на заботи, повідомлення про імпрези чи концерти, фотознімки, особисті документи і т. п.

Це все на наших очах пропадає, а воно дуже пригодилося б майбутньому дослідникові. Це ж цеглинки нашої історії. Коли я вперше — десь восени 1937 р., дістав дозвіл працювати в кімнаті В Дорошенка (до якої мали доступ лише аси нашої науки), я подивляв його, з якою любов'ю і відданістю цей славетний бібліотекар і науковець впорядковував та каталогоував власне — здавалося б нікому непотрібні летючки та інші згадані тут матеріали. Новий будинок НТШ в Нью-Йорку має можливість почати творчу працю в цьому напрямі.

**
*

Кінчаючи мої ювілейні рефлексії, я хочу ще раз підкреслити. НТШ в минулому було не тільки науковою установою. Тому заголовок моєї доповіді: Роля НТШ в історії України. НТШ було кузницею, де творилася база української творчості. У минулому — пріоритетами НТШ (зокрема в краю) були пріоритети потреб українства. Це повинно також бути провідною зорею НТШ тепер, у його п'ятому періоді.

Вірю і сподіваюся, що нинішнє свято, це власне інавгурація його нового — знов загальноукраїнського — періоду історії НТШ.

(«Америка», Філадельфія, 29—30. XI. 1983, чч. 195—196)

Dziouba Ivan. *Internationalisme ou Russification*. Montreal—Paris. 350 p.

Kurelek William. *The Ukrainian Pioneer*. Niagara Falls, 1980. 75 p.
Slovar Slovenskega Kniznega jezika. III kn. Ne—Pren. Ljubljana, 1979.

Malaniuk Ewhen. *Presente par O. Jdanovych*; traductions de M. Maslov et O. Repetylo. Paris, 1965.

Pundyk Loury. *Le nationalisme Ukrainien*. Paris, 1967. 62 p.

До доповіді проф. Омеляна Прицака:

ЗАУВАЖЕННЯ проф. ВОЛОДИМИРА КУБІЙОВИЧА

Стаття О. Прицака появилася в березневому числі «Сучасности». Автор, визначний український історик, мав доповідь на цю тему на пленарній сесії Наукового Товариства ім. Т. Шевченка в Нью-Йорку 5 листопада 1983 року з нагоди 110-ліття НТШ. Завданням доповіді (і статті) було (пише автор) — «подати в сконденсованій формі як свою історичну оцінку-характеристику ролі НТШ в історії України, так і — на цій базі — візію можливої дальшої загальноукраїнської ролі (а не провінційальної чи клікрової) цього товариства». Зробив це проф. Прицак як «обсерватор й активіст НТШ з перспективи сорок шістьох років власного досвіду». «Я, — пише проф. Прицак, — належу до наукового поповнення, що його НТШ у Львові почало виховувати у другій половині 1930-их років. Дійсним членом НТШ я став ще у 1951 році».

Статтю проф. Прицака я прочитав з великим зацікавленням, зокрема його характеристику п'ятих періодів, на які він поділяє історію НТШ. Стосовно деяких тверджень автора я маю дещо інші погляди. І я роблю їх (вживаю вислову проф. Прицака) як обсерватор НТШ з 1927 року і активіст НТШ, якого я є дійсним членом з 1930 року, — з перспективи 57 років.

Для характеристики НТШ за другого періоду його діяльності (найбільшого в усій історії НТШ) треба б додати таке: на жаль, основні діячі НТШ не були, як твердить проф. Прицак, професорами Львівського університету. У 1914 році на 80 професорів Львівського університету було тільки 8 українців (при чому половина з них на богословському факультеті). З українців катедри мали ледве три: Михайло Грушевський, Кирило Студинський та Олександр Колесса; було і три доценти: історик С. Томашівський, географ С. Рудницький і філолог І. Свенціцький (але вони не були платні); інші діячі НТШ працювали переважно як гімназійні учителі (також два доценти).

Все такі двох визначних учених притягнув М. Грушевський до платної праці в НТШ: найбільшого сина галицької землі Івана Франка й етнографа Володимира Гнатюка (період їхньої праці в НТШ і був найбільш творчим часом у їх житті) — це була велика трійка в НТШ. Якщо НТШ стало за другого періоду своєї діяльності неофіційною Академією наук (цю назву і мало право НТШ дістати 1916), воно завдячує це і своєму великому голові М. Грушевському, і згаданим його найближчим співробітникам, і десяткам старших та молодших науковців, що їх притягнув до праці в НТШ Грушевський. Він і виховав низку учнів та створив свою історичну школу, куди належало до десятка учених.

Підставою фінансів були державні субвенції і пожертви кількох меценатів з Наддніпрянщини. НТШ здобуло невдовзі пошану серед українського громадянства і посіло передове місце для Галичини і Львова в національному і культурному розвитку. Відхід Грушевського від активної праці в НТШ (1913) лише дещо ослабив його.

Третій період історії НТШ називає проф. Прицак — періодом консервації; воно стало тільки провінційним осередком. На послаблення наукової діяльності НТШ за роки польської окупації вплинув, крім відібрання державних субвенцій, тиск польської влади і вплив частини галицьких учених на еміграцію і до УРСР та слабкий провід (наступник М. Грушевського — С. Томашівський майже не діяв, також не виявляв діяльності наступник С. Щурат). Українська громадськість, яка до 1914 року стежила з ентузіазмом за розвитком НТШ, втратила цей ентузіазм, а молодь (зокрема з УВО—ОУН) не мала зацікавлення до науки. З постановам УАН у Києві і різних наукових осередків на еміграції НТШ втратило своє монопольне становище. Деякі члени НТШ висловлювали погляд, що час ліквідувати його: ми вже маємо Всеукраїнську Академію Наук. Про це згадує проф. Прицак. Тут можна ще додати, що саме М. Грушевський у журналі ВУАН «Україна» написав у статті з нагоди появи 150-го тому «Записок НТШ», що воно не втратило свого значення і повинне діяти далі.

Тепер кілька обсервацій і думок про НТШ за третього періоду. Я ставився до НТШ з віддалі, з Кракова, з найбільшою пошаною, але пізнав його щойно на весні 1927 року, коли з учасниками II Конгресу слов'янських географів й етнографів (він відбувався в Польщі) приїхав на одну сесію до Львова. Звичайно, я був у тій групі, яка в своїй прогулянці по Львову відвідала й НТШ. Нас гарно привітали, я представився голові НТШ, яким був тоді проф. К. Студинський, і дістав від нього запрошення взяти участь у конференції НТШ, на якій він оповідав про свої враження з подорожі на радянську Україну. Учасники конференції (ними були майже виключно члени НТШ) довідалися про буйний розквіт ВУАН, про розмови Студинського з М. Грушевським, з наркомом освіти Миколою Скрипником та іншими. Ця інформація підбадьорювала українських учених, які працювали в сірій дійсності польської окупації. Нав'язані були тісні зв'язки з Україною, серед іншого номіновано трьох членів НТШ — дійсними членами ВУАН, а кількох українських діячів з УРСР дійсними членами НТШ; налагоджено одержання всіх видань з УРСР до бібліотеки НТШ (про це згадує проф. Прицак); навіть дійшла деяка фінансова допомога у формі закупу окремих видань НТШ.

Хотілося б тут написати докладнішу «силуетку» НТШ, як я його тоді бачив, але це не стосується до теми. До НТШ притягала мене бібліотека з її скарбами, що стосувалися й географії та статистики України. Зокрема після моєї габлітації в Ягайлонському університеті з географії Східної Європи (1928) я часто відвідував Львів. Уже 1930 року мене обрали дійсним членом НТШ. Я брав участь у важливіших подіях НТШ, очолював Географічну комісію, пізнав особисто майже всіх дійсних членів і з деякими встановив дружні зв'язки.

Звичайно, я порівнював українських науковців з польськими (у Кракові). При всій моїй любові до української науки й НТШ мене разив деякий провінціалізм її носіїв. Вони жили відокремлено від неукраїнських наукових установ; не підтримували зв'язків з польським науковим світом (а деякі можливості були), перерви зазнали зв'язки з сильним культурним центром у Відні, не брало участі НТШ в міжнародних з'їздах тощо. Мене

інж. КУЗИК ДМИТРО
 Фундатор-меценат ЕУ — дол. 3.065,—

Кузик Дмитро, інженер-будівельник, громадський і політичний діяч, народився 20 грудня 1906 в Печеніжині, повіт Коломия, Галичина, в родині Василя і Марії з дому Самокишин. Від студентських часів активний в гром. і політ. житті: «Обнова», «Основа», КЛУСО, УНДО, «Відродження» і ін.; з 1936 активний член ФНС і близький співробітник Дмитра Палієва. 1946—48 у Вільсбурзі (Баварія) видавець тижневика «На чужині» (76 чисел). На еміграції в ЗДА активний член УНДО, співосновник АУА і УДР, близький співробітник Миколи Шлемкевича і його ж. «Листи до Приятелів». 1972—83 редактор і видавець місячника «Наш голос», прес. орган АУА, в Трентоні. Численні статті на церковні, громадські й політичні теми. Щедрий фундатор-меценат на різні загально-культурні й гром. цілі, в тому на ЕУ за життя вплатив дол. 1.555,—. Помер 13 березня 1982 в Трентоні, де провадив успішно своє власне будівельне підприємство. Залишив дружину мгр. Дарію, з дому Кассіян, та двох синів: інж. Роман К. з дружиною Наталією з Черняків, внуки — Тамара, Градик і Рая; д-р Володар К., адвокат, з дружиною Зореславою з Коропеїв, внуки — Володар і Андрій.

Замість квітів на могилу зложили на ЕУ:

1. мгр. Кузик Дарія зі синами	₹	100,—
2. По § 50,—: 1. інж. Дубик Богдан і Ольга; 2. д-р Дубик Ярема і Наталія; 3. д-р Джін Сам Кім з дружиною; 4. інж. Турченко Богдан і Христина	₹	200,—
3. д-р Крупа Теодозій і Любомира	₹	30,—
4. По § 25,—: 1. Гаєвська Софія; 2. Ковальчук Сергій і Лідія; 3. д-р Онишкевич Любомир і д-р Ляріса; 4. Цвик Ольга	₹	100,—
5. мгр. Костюк Іван і Галина	₹	20,—
6. Бирд Волкотт Л. і Францес М.	₹	15,—

мгр. КОЗНАРСЬКИЙ МИРОСЛАВ

Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.800,—

Кознарський Мирослав, правник, гром. і політ. діяч, хорунжий «Карпатської Січі», народився 21 квітня 1912 в Сянках, повіт Турка, Галичина. Гімназію закінчив у Перемишлі, право на Львівському ун-ті. З юних літ активний і провідний член гром. орг-ції у своєму селі Коровники біля Перемишля: Просвіта, Рідна Школа, Сокіл і ін.; з 1932 член ОУН; учасник підпільного руху за польської, московської й німецької окупації. В грудні 1938 нелегально перейшов до Хусту; зголосився до «Карпатської Січі»; очолив пропагандивний відділ «Летюча естрада»; 1939 брав участь в боях за Карпатську Україну; попав у мадярський кадет, звідкіля вирвавшись включився до похідних груп в Україну. Написав спомини під псевдонімом: Любомир Гірняк — *На стежках історичних подій* — Карпатська Україна і наступні роки, спогади і матеріяли, Нью-Йорк, 1979. Довголітній представник ЕУ в Рочестері, де 1951—79 був провідним членом багатьох орг-цій (ООЧСУ, УККА, Т-во «За патріархат» і ін.). Помер 3 квітня 1983 в Нью Джерсі. Залишив дружину, лікарку, д-р Марію з дому Фіголь і дочку Іку, журналістку, заможню Казанова. Похоронений на укр. цвинтарі в Бавнд Бруку, Н. Дж. ЗДА.

Замість квітів на могилу зложили на ЕУ:

1. д-р Кознарська Марія	.\$	1.000,—
2. Кознарський Зенон	.\$	250,—
3. д-р Фіголь Атанас	.\$	150,—
4. Лесів Михайло і Дарія	.\$	100,—
5. Казанових Родина	.\$	70,—
6. д-р Когутяк Володимир і Марія	.\$	50,—
7. Шуган Стефан і Евстахія	.\$	50,—
8. д-р Бережницький Юрій і Стефанія	.\$	30,—
9. Жовнірович Марія	.\$	30,—
10. д-р Чолган Ілярій і Ліля	.\$	30,—
11. Крамарчук Богдан і Ліда	.\$	20,—
12. проф. Сисин Франк	.\$	20,—
Разом:	.\$	1.800,—

Але прийшли і повоєнні часи, а разом з тим і відновлення діяльності НТШ. Згідний з проф. Прицаком (я це десь писав): велика шкода, що нові емігранти не відновили нашого освітнього товариства «Просвіта», яке мало таке славне минуле і могло зробити дуже корисну працю для всієї української діаспори (не тільки для нової еміграції). Натомість трудно погодитися з автором статті, що відновлене НТШ перебрало структуру «Просвіти». Плян до відновлення НТШ дав я, і я реалізував його щойно на весні 1947 року (бо тільки тоді я мав повну свободу руху). Мою ініціативу схвалив голова НТШ І. Раковський і всі дійсні члени, з якими я був у контакті. 30. 06. 1947 у Мюнхені відбулися загальні збори НТШ (а не в Міттенвальді, як пише проф. Прицак), і воно не змінило своєї структури. Ми створили тільки, і то за деякий час, наше представництво в США. Згодом, у зв'язку з виїздом більшості членів з Німеччини, центрально НТШ перенесено до Сарселю під Парижем, а у зв'язку з розпорошенням членства по всіх континентах були організовані в США, Канаді й Австралії відділи НТШ (на це вплинули і правні відносини — розпорошення членства по різних державах), але збережено єдність трьох традиційних секцій (за пропозицією членів у США розбито Математично-Природописно-Лікарську секцію на дві), до яких належали (і належать) науковці з усіх країн діаспори. У 1955 році відділи НТШ перетворено на автономні НТШ (бо так хотіло членство і цього вимагали закони держав, в яких жили українці); але була, повторюю, єдність секцій, а також видань.

Я не розумію твердження проф. Прицака, що наслідком цього сталося «включення НТШ до еміграційних політичних розрахунків, використовування все ще атрактивного імені НТШ для позанаукових цілей». Як довголітній голова НТШ в Європі і генеральний секретар, я «дещо» знаю еволюцію НТШ і дивуюся голословному твердженню проф. Прицака. Дуже необережно також його твердження: «Це була свого роду „страшна помста“; як колись „Просвіта“ не дала розвинутися Літературному Товариству ім. Шевченка (першого періоду), так тепер НТШ, ставши фактично просвітянським товариством, „вбило“ „Просвіту“».

Я щиро вдячний проф. Прицакові за високу оцінку створеної мною «Енциклопедії Українознавства» і за його заувагу, що четвертий період історії НТШ можна схарактеризувати «як період творення „Енциклопедії Українознавства“». Хоч він дещо перебільшує, діяльність НТШ в Сарселі і мою особисту, яка справді була майже обмежена від багатьох років працею над «Енциклопедією Українознавства» (чи скорше — енциклопедіями: «ЕУ 2» та її переробки — англomовні «АЕУ 1» і «АЕУ 2»). ЕУ й об'єднує українознавців, бо до праці над «ЕУ» притягнуто науковців зі всієї діаспори. Невеликі людські сили стали причиною, що Сарсель мусів відмовитися від осідку дирекції Історично-Філософської секції в Європі (останні роки я мусів бути її директором).

Я не розумію твердження проф. Прицака, що 1977 рік можна вважати початком п'ятого періоду історії НТШ. Що сталося у 1977 році? Те, що в США (Нью-Йорк) перенісся осідок Історично-Філософської секції? Це дещо мало... У праці НТШ в Європі і в редколегії «ЕУ» — 1977 рік не є жадною подією. А як є щось у цьому «новому» періоді, то автор цього твердження мав би у своїй доповіді, яку тепер друкує в «Сучасності», з'ясувати,

д-р МИНДЮК ЯРОСЛАВ І ДАРІЯ

Фундатор-меценат ЕУ — дол. 2.000,—

Миндюк Ярослав, лікар, народився 19 квітня 1910 в Негівцях, повіт Калущ, Галичина, в родині о. Миколи і Теофілі з Павлусевичів. Середню школу закінчив в Станиславові, медичні студії 1936 у Познані. Лікарську практику провадив у Печеніжині і в Городенці (директор місцевого шпиталю). 1944 емігрував на Захід до Німеччини, 1952 до ЗДА; після нострифікації диплому працює постійно лікарем в Ньюарку Н. Дж. — Дарія із Рожанковських, лікар дентист, народилася 23 червня 1914 в Поля (тоді Австрія, тепер Югославія), дочка Маркела і Амалії з Рожанських; батько лікар, полковник австрійської маринарки. Гімназію закінчила в Калущі, диплом одержала 1937 у Варшаві. Практикувала до часу виїзду до ЗДА в 1952 р.; не могла нострифікувати диплому з огляду на вимогу для дентистів: трьохрічні студії. Обое активні в громадському житті, щедрі жертводавці на різні загально-національні цілі й пропагатори гром. діяльності зокрема в користь Патріяршого фонду і Ін-ту ім. В. Липинського у Філадельфії. Христина, одинока дочка, працює при СКВУ в Торонті й з нагоди її другої річниці щасливого одруження з Тарасом Бриндзя батьки зложили фундацію на ЕУ.

що таке відбулося за ці 6 років (1977—83); також яку саме реорганізацію в НТШ проведено?

На питання, чи НТШ має діяти як наукова чи громадська інституція, — відповіли наші предки вже в кінці минулого століття. Але застарілий статут НТШ можна б ще раз змінити і ліквідувати так зване звичайне членство.

Щодо завдань НТШ належить видання журналів і мати бібліотеки — це самозрозуміло. Є лише маленьке «але»: — реалізація цих завдань. Діяльність НТШ не є рожева: з чотирьох наукових товариств двое (в Канаді

й в Австралії) майже не виявляють наукової діяльності (хоч у Канаді живе чимало дійсних членів НТШ). З чотирьох секцій — дві не виявляють діяльності (а може, вони й зайві, бо не займаються українознавчими дослідженнями). Тільки в Нью-Йорку і в Сарселі маємо досить скромні бібліотеки.

Потреба появи українознавчого журналу українською мовою — давня пісня. Обидва журнали, що їх видавало НТШ — «Стара Україна» (1923—24) і «Сьогочасне і минуле» (1939 і 1948—50), «жили» короткий час: перший завмер через брак коштів, другий (після відновлення на еміграції) — через брак редактора й коштів.

Важливе і цінне підкреслення проф. Прицака, що журнал українознавства повинен плекати українську наукову мову. Але молодше покоління можливих співробітників у журналі майже не знає української мови взагалі, не тільки наукової мови. Та й це можна полагодити, бо добрий редактор може виправити незугарну мову, але знову «треба» (я дуже не люблю це слово) знайти редактора (добре завдання для п'ятого періоду) і дати йому винагороду.

І бібліотека потрібна: приміщення, гроші й фахові сили. Тобто пропозиція для НТШ в Нью-Йорку: створити «хоча б» таку бібліотеку, як її має УВАН.

(«Сучасність», Мюнхен, травень 1983, ч. 5)

ДЕДИЛЮК МИХАЙЛО

Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.000,—

Дедилюк Михайло, селянин-робітник, народився 14 жовтня 1903 в селі Балинцях, повіт Коломия, в Зах. Україні, в родині селян Марії та Дмитра Дедилюків. Народню освіту одержав у рідному селі. 1925 одружився з Марією Савяк. 1944 опустив рідні землі; 1945 в таборі Ляндек у Австрії; 1948 переїхав до Вінніпеґу, де 20 літ працював звичайним робітником. 1966 стягнув з Казахстану дружину до Канади. Щедрий жертводавець на різні загально-національні цілі: СКВУ, УВУ, Гарвард, КУК і ін. Пише: «...ціле своє життя мріяв про відбудову Вільної Української Держави, та не судилось дочекати тої радісної хвилини...»

Проф. Володимир КУБІЙОВИЧ
іменований почесним членом НТШ

На засіданні Головної Ради НТШ, 10 липня 1982 р. в Нью-Йорку, іменовано проф. Володимира Кубійовича почесним членом НТШ. Даліше містимо «Слово» д-ра Василя Ленцика, генерального секретаря Головної Ради НТШ, в час номінації.

Шановні Члени Головної Ради НТШ!

Ми сьогодні маємо велику шану відзначити гідністю Почесного Члена нашої найстаршої некоронованої Академії Наук, одного з найбільших вчених не тільки сучасної української науки, але його ім'я перейде в аннали історії нашої культури, як одного з найбільш заслужених вчених українського народу всіх століть. Я гадаю, що таке визначення не є тільки пустим висловом, але ствердженням дійсних заслуг, які положив проф. Кубійович для української науки.

«Екслібрис» проф. В. Кубійовича
роботи мистця Андрія Сологуба, Париж

Проф. Кубійович, хоч змушений обставинами працювати у чужій високій школі, в Ягайлонському Університеті в Кракові, однак його цілеспрямованість була українська наука.

Працюючи в університеті, він приготував монументальний Атлас України, перший цього роду Атлас в нашій історії. Він видав також величезну «Географію України», яка заступила перестарілу вже «Географію» Степана Рудницького. Він вмів збагнути вартість науки для української національної справи.

В своїй статті, надрукованій в «Новому Часі» у Львові 20 січня 1937 року п. н. «Стан і потреби української науки» він писав: «Для недержавницької нації наука є ще важніша, ніж для державної. За границями науки й культурні цінності є майже єдиними репрезентантами бездержавників. І тому перебудуймо нашу науку в напрямі всецілої служби для нації й майбутньої держави спільними зусиллями вчених, які дадуть свою важку

працю, й суспільство, яке мусить своїй науці дати скромні фінансові умови праці». Це золоті слова, якими закінчує свою статтю проф. Кубійович 45 років тому, і вони не втратили своєї актуальності і сьогодні. Вірний своїм засадам, проф. Кубійович не вагався втратити посаду професора університету, але втримував контакт з Науковим Товариством ім. Шевченка у Львові, якого дійсним членом він став уже в 1931 році.

Знаючи докладно, що на Східній Україні українська наука не існує, проф. Кубійович писав тоді і повторює тепер, що на нас тяжить велике завдання допомогти своїми працями українському народові. Свідомий цих завдань, проф. Кубійович взявся за великанську працю — видати Енциклопедію Українознавства. І цій преважній справі він присвятив ціле своє життя на еміграції та організаційний, можемо сказати, геній.

Не хочу бути песимістом, але без Кубійовича ми не мали б Енциклопедії Українознавства, яка стала вже необхідною книгою про нас в цілому світі.

Працюючи з проф. Кубійовичем в НТШ від 1947 року, я мав нагоду переконатись про його працьовитість та ідейність. Він — перефразуючи слова Франка — весь свій труд і талант віддав для української науки в рамках Наукового Товариства ім. Шевченка. Тому сьогодні НТШ відзначає його найвищою гідністю — ПОЧЕСНИМ ЧЛЕНСТВОМ.

о. Протоерей К Р И Ш Т А Н О В И Ч Г Р И Г О Р І Й

Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.000,—

Криштанович Григорій, священник, народився 24 лютого 1899 в селі Васловівці на Буковині. Закінчив теологічний факультет Чернівецького університету в 1921 році. Працював священником на Буковині, на Холмщині та в Канаді. Помер 3 травня 1963 в Едмонтоні.

До болю любив усе, що українське!

Посмертну фундацію ЕУ вплатила дочка Дарія Бродгед з Гамільтону в Канаді.

Володимир К у б і й о в и ч

ЮВІЛЕЙ НТШ ВШАНОВУЙМО ПЕРШЗАВСЕ П РА Ц Е Ю !

Пропозиція, яку я дістав від Президії Головної Ради Наукового Товариства ім. Шевченка, дати на науковій конференції, пов'язаній з 110-літтям НТШ, доповідь про Енциклопедію Українознавства правильна, бо цей твір є одним з найбільших діл української діаспори. Склалося так, що саме в цей ювілейний рік появляється 9-й том Енциклопедії Українознавства. Таким чином ми є вже близькі закінчення цього діла. Але склалося й так, що цього року появляється у виданнях НТШ моя праця про Етнічні групи Галичини, яка є вислідом ще довшої праці, як над Енциклопедією Українознавства, але є вже мою чисто індивідуальною працею.

Хай це будуть причинки до 110-ліття нашого Товариства — ювілей, який треба нам шанувати, першзавсе працею.

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Мені не легко говорити про Енциклопедію Українознавства, бо на цю тему я стільки разів говорив і писав (між іншим в різних передніх словах, і «післясловах» до різних частин і видань ЕУ). І тому — про завдання і історію Енциклопедії Українознавства говорю коротко (це переважно пригадки цього, що всім Вам відоме), натомість дещо уваги присвячую ще 9-ому тому ЕУ 2, який саме тепер появился, і незабаром буде в руках передплатників.

Мій реферат — радше інформацію — доповнить д-р Атанас Фіголь, який має в своїх руках економічну частину проблеми Енциклопедії Українознавства; йому теж завдячую появу праці про Етнічні групи Галичини.

Праця над Енциклопедією Українознавства датується від відновлення праці Наукового Товариства ім. Шевченка, на весні 1947 р. в Мюнхені. Сталося це, головне з мого почину. Вже в тому часі постав плян праці над ЕУ. В червні 1947 р. оформився Інститут Енциклопедії під проводом проф. З. Кузелі. Тому, що конкретна робота над ЕУ 2 не посувалася вперед, я мусів літом 1948 р. стати одним з двох її головних редакторів, і взяти на себе більшість редакційної праці.

З самого початку були ясні напрямні праці ЕУ і плян її виконання. Вони були дискутовані на з'їзді в Берхтесгадені, і з'ясовані в передньому слові до 1-го тому ЕУ. Наша ЕУ мала містити лише українознавчий матеріал і поділятися на дві частини — загальну (ЕУ 1), тобто підручник українознавства, і спеціальну — словникову (ЕУ 2). Уже тоді думалося про чужомовне видання ЕУ.

Енциклопедія Українознавства має три завдання: по перше, це є підставовий довідник українознавства для двомільйонної маси українців і осіб українського походження, які живуть у діаспорі за межами ССРСР та його сателітів. По друге, вона має бути джерелом знання про Україну

і український народ для чужинців; зокрема цю роль виконуватиме англ. видання ЕУ. По третє, ЕУ має бути джерелом правдивих інформацій про минуле і сучасне України і для українців на рідних землях; що правда зараз наша ЕУ попадає лише виїмково до рук наших земляків на Батьківщині. Енциклопедія Українознавства мала бути також у деякій мірі відповіддю на друге видання 51-томової «Большой Советской Энциклопедии», яка недостатньо і переважно фальшиво представляє те, що стосується українства.

Поява ЕУ змусила большевиків приступити до опрацювання 17-томової загальної енциклопедії українською мовою — Української Радянської Енциклопедії (УРЕ), а згодом Українського Радянського Енциклопедичного Словника (УРЕС), що своєю чергою не залишається без впливу на дальшу долю ЕУ.

В кілька літ пізніше появилися більш спеціалізовані радянські енциклопедії, присвячені лише Радянській Україні. Це є: «Радянська Енциклопедія Історії України», «Радянська Енциклопедія Народного Господарства УРСР», «Українська Сільсько-Господарська Енциклопедія» та низка спеціалізованих словників. Врешті з 1977 появляється друге видання УРЕ — «Української Радянської Енциклопедії». Все це є властиво советські енциклопедії в українській мові, в яких минуле і сучасне України є представлене зі советського погляду і з погляду навчання Маркса—Леніна. Всі ті радянські енциклопедії є всетаки деякими інформаціями про українців і українство для наших земляків, які живуть в СРСР. Разом з тим на редакцію ЕУ паде обов'язок ще більше вичерпно, але об'єктивно представляти минуле і сучасне України.

Праця над першою загальною частиною ЕУ поступала відносно швидко. Цю працю вможлилював факт, що більшість українських науковців збиралася в Баварії, та, що серед них були знавці майже всіх ділянок українознавства. Нам вдалося притягнути до праці майже всіх наших науковців і ряд визначних громадян зі всіх українських земель і з обох еміграцій. Як редактори відділів і під-відділів взяли участь 21, як автори статей — 120. ЕУ 1 розрослася до 1230 стор. друку. Перший зошит ЕУ 1 появився в половині 1949 р., тобто на рік після початку праці; робота над рукописом була закінчена в середині 1951 р., а рік пізніше (1952) появився 3-й том. Таким чином — ми кожного року видавали один том.

Як друге видання ЕУ 1, можна уважати англ. мовне видання ЕУ — т. зв. АЕУ 1, яка появилася під фірмою НТШ, але заходами і як власність Українського Народного Союзу у видавництві Торонтського університету. Це не є переклад, а повна переробка ЕУ 1. Перший том АЕУ 1 появився 1963 р., другий шойно 1970 р. Обидва томи АЕУ мають близько 2 400 стор. друку, великі індекси і далеко більше як ЕУ 1 карт, діаграм та ілюстрацій.

З 1952 р. осідком Редакції «ЕУ» є Сарсель біля Парижу. Тоді праця над «Енциклопедією Українознавства» зазнала, порівняно з мюнхенським періодом, чималих змін. Її полегшував власний будинок, бібліотека й архіви, але від самого початку утруднював брак сталого фінансового забезпечення. Працю утруднювало розпрошення співробітників, які не могли далі так співпрацювати як раніше, через заробіткову працю. Сильно вдарив по

проф. д-р КУЛЬЧИЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДЕР І ЛЮДМИЛА
Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.250,—

Кульчицький Олександр, психолог, народився 8 лютого 1895 в Скалаті, Галичина. До 1939 учитель в гімназіях: Кросно, Золочів, Коломия, Львів. З 1940 у Німеччині, з 1951 у Франції в Сарселі. 1946 професор УВУ, 1962—63 його ректор; д. чл. НТШ з 1947, а з 1952—1980 заступник голови НТШ в Європі; 1962—79 голова Наукової Ради Т-ва сприяння українській науці в Мюнхені; з 1952—1980 голова КОДУС-у. Помер 30 квітня 1980 у Сарселі, де й похоронений. Людмила, з дому Синенька, учителька, народилася 9 квітня 1906 у селі Чорнокінці Великі на Поділлі в Галичині, де батьки учителювали. Після кількох літ вчителювання, її звільнено з праці з двох причин: 1) вона говорила зі шкільними дітьми підчас навчання і перерви по українськи і 2) хоча була римо-кат. обряду, що було в Галичині за Польщі ідентичне з польською національністю, уважала й декларувала себе українкою, — а це ж «абсурд-унікат, якого не можна толерувати», — заявив шкільний інспектор-поляк і... її звільнено! Проживала з батьками, згодом з чоловіком у Коломиї; відтак у Німеччині й Франції. Активний член Союзу Українок в Галичині й на еміграції.

Посмертну Фундацію ЕУ вплатила дружина Людмила Кульчицька.

«ЕУ 2» відхід у засвіти деяких співробітників «ЕУ», зокрема незабутнього заступника головного редактора Миколи Глобенка (1957). Врешті ми працювали одночасно над двома ділами — «ЕУ 2» і «АЕУ 1».

Тут місце коротко згадати про профіль гаслової частини «Енциклопедії Українознавства». Вона подає всі інформації про Україну й українців, але інакше, ніж загальна. Справді, й вона містить гасла про деякі ділянки знання про Україну, але зовсім коротко, часто у формі прозорих таблиць. Чимало гасел присвячено станові науки в Україні, не лише про Україну, але й в Україні (Математика в Україні, Техніка в Україні тощо); тут і такі

спеціалізовані гасла як — нумізматика, філятеля. До більших гасел належать гасла про географічні і географічно-історичні райони (Буковина, Чернігівщина, Чорне море і десятки, десятки інших). Деякі з цих гасел присвячено взаєминам України з іншими країнами (наприклад — Білорусь, Дін, Франція).

У гасловій частині «Енциклопедії Українознавства» (ЕУ 2) подані детальні інформації про українську діаспору (оселі, в яких живуть українці, установи, сочні біографії).

80% гасел — це тисячі біографічних і географічних гасел і гасел про оселі, сочні гасел присвячені поодиноким історичним, політичним, культурним і правничим об'єктам, окремим високим школам і науковим установам, театрам, правовим організаціям, часописам тощо.

Разом число гасел в «ЕУ 2» сягає до 20 000.

Ці завдання вимагали чималих організаційних зусиль і подорожів головного редактора (разом з д-ром А. Фіголем) за океан, вони мали на меті: створити фінансову базу, нав'язати контакт з авторами і відбутися спільні наради, врешті редагування на місці «АЕУ 1».

Все це призвело до сповільнення темпа видання «ЕУ 2». Перший рік праці в Сарселі присвячено опрацюванню каталога гасел і їх замовлення у поодиноких авторів. На появу окремих томів треба було чекати щораз довше (1½ до 2½ рр.).

З часом зназала змін «людська база» «ЕУ 2» — редакторів і авторів. Чимало їх відійшло у вічність (з 22 членів редакції з мюнхенських часів — залишилося 7, з 95 авторів — ледве 20). Зокрема болючою була втрата Богдана Кравцева, який став заступником головного редактора та Всеволода Голубничого, редактора важливого відділу Народне господарство. В нормальних умовах праці їх місце зайняли б нові сили, в умовах діаспори їх трудно замінити іншими, бо серед нас немає фахівців різних ділянок знання про Україну. Є справді науковці з ділянки археології, але нема археолога України, нема етнографів, знавців освітніх відносин в Україні, проблем агрономії; незадовільний стан фахівців про економіку України.

Серед цих умов продовжуємо працю з 1970-их рр. Нам вдалося знайти деяке число нових авторів, деякого притягнути і до редакції; число авторів в «ЕУ 2» тепер 45 осіб, серед них деякі лише принагідні. Ще більше, як давніше, допомагають нам рецензенти.

Попри ці труднощі, я не залишив проекту, щоби гаслову частину «ЕУ 2» видати англійською мовою (АЕУ 2). На це діло піднялися діячі в Канаді. В половині 1970-их рр. «АЕУ 2» забезпечене українськими установами в Канаді: Канадською Фундацією Українських Студій (президент Петро Саварин, згодом Джон Сташук) і Канадський Інститут Українських Студій в Едмонтоні (директор проф. Манолій Лупул). Видавцем є далі Торонто Юніверситі Пресс. Зокрема треба підкреслити підтримку нашого діла президентом Петром Саварином.

Кілька інформації про англійське видання «Енциклопедії Українознавства 2»: плян «АЕУ 2» і розподіл праці обговорено на кількох конференціях в Торонто і одній (влітку 1983) в Сарселі. «АЕУ 2» розрахована на 5 томів по 1 000 сторінок кожний. Як «ЕУ 2», вона охоплюватиме близько 20 000 гасел. Перший том, який включає гасла на літери А, Б, Ц, Д, Е, Ф

НАВРОЦЬКИЙ ОСИП І ДАРІЯ

Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.240,75

Навроцький Осип (24. 3. 1890 — 6. 8. 1972), правник, політ., гром. і військовий діяч. Старшина УСС і УГА (сотник). Один із засновників Укр. Військової Орг-ції (УВО) в 1920 та член її Начальної Команди до 1926. 1921—26 член Гол. Управи Укр. Радикальної Партії. 1921—39 співініціатор і начальний директор в-ва «Червона Калина» у Львові. 1940—42 голова Укр. Допомогового Комітету в Криничі на Лемківщині. 1943—45 Начальник канцелярії Військової Управи Дивізії «Галичина». Від 1948 в Канаді, працював у Комітеті Українців Канади (КУК) у Вінніпегу, а рівночасно активний у різних гром. і комбатантських орг-ціях, зокрема як представник ЕУ, Публіцистичного Наукового Ін-ту, опікун Військового Музею ім. ген. М. Садовського при УВАН у Вінніпегу й ін. Помер і похований на цвинтарі Всіх Святих у Вінніпегу. Дарія (1. 5. 1893) довголітня пластова й гром. діячка у Львові, учителька руханки 1920—39 в середніх школах у Львові. Активна виховниця молоді в «Соколі Батьку» у Львові (до 1936). Член Верховної Пластової Ради і Верховної Пластової Команди до 1930. Комендантка жіночих пластових таборів 1927 і 1928 на «Соколі». Адміністратор пластового в-ва і журналу «Молоде Життя» до 1930. Член 1-го Куреня Пластових Сеньорів ім. Степана Тисовського. Скарбник кооп. «Плай» у Львові. Від 1948 в Канаді. Активна у Пластовій Станиці у Вінніпегу, Кредитовій Кооперативі Північного Вінніпегу, в Осередку Укр. Культури і Освіти, та ін. т-вах і орг-ціях. Тепер перебуває в Домі Пресвятої Родини під опікою Сестер Службниць.

зданий до друку. Тепер працюємо над II томом. Головний редактор «АЕУ 2» — я, заступниками є проф.: Василь Маркусь і Аркадій Жуковський.

Ще про «ЕУ 2»: майже задовільною (все таки не зовсім) є фінансова сторінка, завдяки меценатству української діаспори (організацією фінансів займається д-р Атанас Фіголь, в Канаді — директор Євген Борис).

Труднощі, на які натрапляє Головна Редакція через мале число співробітників (їх число зменшилося до 50, при чому деякі з них принагідні) якось майструємо. Звичайно, серед цих умов, велике число гасел мусить опрацьовувати сарсельський «тім», до якого треба зарахувати А. Жуковського та В. Маркуся; секретарем «ЕУ 2» з самого початку є п. Софія Янів. Багато допомагають рецензії, а працю «твердого ядра» полегшує довга рутинна праця над «ЕУ 2». А ось жменя інформацій про 9 том, праця над яким тривала понад 4 роки (одночасно і праця над «АЕУ 2»).

ДЕВ'ЯТИЙ ТОМ ЕУ/2

9-й том гаслової частини «Енциклопедії Українознавства» начислює 1500 гасел на пітери: «Т» (від гасла Тимофесев), «У», «Ф», «Х» (до гасла Хмельницький Богдан). Серед цих гасел є кілька десятків більших гасел, які разом займають половину 9-го тому. Інтересно згадати які це є гасла, і хто є їх автором (гасла, які опрацьовано в головній Редакції позначено як Редакційний матеріал — Р. М.). А ось ці гасла:

Тиф (Г. Шульц), Тканини мистецькі (автор: В. Годис, Томашівський Степан (О. Оглоблин), Торгівля в УССР (І. Коропецький і Р. М.), Торонто (І. Тесля, В. Верига), Транспорт в УССР (І. Коропецький і Р. М.), Трипільська культура (Н. Кордиш-Головко), Трудове право (А. Білинський), Туган-Барановський М. (Б. Винар), Туреччина і Україна (А. Жуковський, О. Оглоблин), Туризм (Е. Жарський).

Угорці і Угорщина (В. Маркусь), Україна в 1917—1980 рр. Хронологічна таблиця (А. Жуковський), Україна — назва (Р. М.), Українізація (А. Жуковський), Українка Леся (П. Одарченко), Українська Академія Наук (Р. М.), Українська Військова Організація (З. Книш), Українська Головна Рада (Л. Шанковський і Р. М.), Українська діаспора (В. Кубійович, В. Маркусь), Українська Галицька Армія (Л. Шанковський), Українська Католицька Церква (В. Маркусь), Українська Національна Рада (Р. М.), Українська Повстанська Армія (М. Прокоп, Є. Штендера), Українська Православна Церква (А. Жуковський), Українська Радикальна Партія (І. Лисяк-Рудницький), Українська Советська Соціалістична Республіка (В. Маркусь), Українська Центральна Рада (А. Жуковський), Українське Видавництво (В. Кубійович), Українське Національно-Демократичне Об'єднання (В. Мудрий), Український Вільний Університет (В. Янів), Український Кристалічний Масив (В. Дражевська), Український Народний Союз (Я. Падох і Р. М.), Український Центральний Комітет (В. Кубійович), Українсько-польська війна 1648—1657 (О. Субтельний), Українсько-польська війна в Галичині 1918—1919 (Р. М.), Українсько-советська війна 1917—1921 (А. Жуковський).

Фармакологія (Г. Шульц), Февдалізм (І. Лисяк-Рудницький), Федералізм (В. Маркусь), Фізика (О. Біланюк), Фізична культура (Е. Жарський), Філателія (С. Кікта), Філологія (Ю. Шевельов), Філософія (Є. Лацик), Філядельфія (В. Процько, В. Маркусь, М. Лабунька), Фотографія (В. Павловський, Р. Миколаєвич, М. Пежанський), Франко Іван (А. Жуковський), Фрески (С. Гординський), Футбол (Е. Жарський).

мгр. ДАНИЛІВ ТЕОДОР І ОЛЬГА
Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.230,—

Данилів Теодор Тадей, магістер прав, адвокат, журналіст, народився 19. 7. 1909 в Бучачі, Галичина. 1931—33 секретар філії «Просвіти» в Бучачі, 1934—38 у Збаражі. Член управ багатьох повіт. орг-цій в Бучачі: голова філії Т-ва Допомоги Інвалідам (УКТОДІ); секретар філії т-ва «Сільський Господар»; член управи кружка «Рідна Школа»; заступник директора Українбанку та ін. Репресований советською владою був засуджений на 8 років важких таборів. На еміграції: 1947—52 секретар управи, згодом секретар Ради і директор управи Союзу Українців у Вел. Британії (СУБ) в Лондоні; кількома наворотами редактор тижневика «Українська Думка». Ольга Зеновія, з дому Васильків, учителька, народилася 5. 10. 1919 в Розвадові, повіт Жидачів, Галичина — померла 15. 10. 1978 у Редінгу, похована в Лондоні, Англія. Після 1945 учительувала в школах у Вроцлаві; пізніше іменовано її візитатором шкіл Вроцлавського воевідства. 1956—60 інструктор, скоро згодом генеральний секретар головного правління Укр. сусп.-культ. т-ва (УСКТ) у Варшаві. Цій установі віддала вона усю свою енергію й здібності вродженого лідера. Була мотором-душею розбудови укр. шкільництва й багатьох ін. проявів самооборони укр. життя в Людовій Польщі. За їх реалізацію і розвиток вона мужньо змагалася. Її відданість і повна заангажованість для справ УСКТ були причиною, що польський режим усунув її з цього посту.

Посмертну фундацію ЕУ в пам'ять дружини Ольги ВАСИЛЬКІВ зложив муж Теодор Данилів.

Ханенки (А. Жуковський), Харків (В. Маркус), Харчова промисловість (В. Кубійович, В. Самчук), Хвильовий Микола (І. Кошелівець), Хемічна промисловість (С. Процюк), Хемія (С. Трофименко), Хмельницький Богдан (О. Оглоблин).

Аналіза цього реєстра гасел є цікава. Цих 57 гасел написало 35 осіб; на розміри ці гасла займають понад половину 9-го тому. Гасла ці є з усіх ділянок знання про Україну (відносно мало більших гасел з географії й

історії — до 19 в. України), бо це невеликі гасла. Ось ще раз важливіші гасла за ділянками: з географії «Український кристалічний масив»; з археології: Трипільська культура; з історії: Февдалізм і Богдан Хмельницький; з найновішої історії України у 1917—80 рр.: Україна — хронологічна таблиця, Українська Повстанська Армія, Українська Центральна Рада, Український Центральний Комітет, Федерація і ін.; з літератури: Тичина Павло, Українка Леся, Хвильовий Микола; про стосунки України з іншими країнами: Франція, Туреччина, Угорщина; з ділянки культури: Український Вільний Університет і Українське Видавництво; про стан науки з різних ділянок: Фізика, Хемія, Філософія; з народного господарства: Транспорт, Торгівля, Хемічна промисловість; про українську діаспору: Торонто, Українці у Франції, Філадельфія; з інших: Тифі, Філателія, Фотографія, Харків.

Серед авторів найбільше гасел написали члени Головної Редакції: А. Жуковский, В. Кубійович, В. Маркусь (близько одної третини 9 тому). Над деякими з цих гасел треба було працювати по кілька тижнів. Всі вони мандрували по рецензіях, при допомозі яких, можна було збагатити гасла (навіть рецензії нефахівців мають деяку вартість).

На закінчення: Які є перспективи закінчити працю над «ЕУ 2»? Можу вперше сказати, що непогані — я бачу вже цю останню фазу. До 10 тому увійде решта гасел на літеру Х, гасла на Ц, Ч, (вони майже готові) і гасла на літери Ш, Щ, Ю і Я (їх небагато — найбільше Шевченко). До 10 тому увійдуть ще Доповнення (але лише найважливіші). Можна мати надію, що наша праця буде готова 1986 р. Якщо так (й тут треба і Божої Ласки) я Вам, Дорогі Колеги, готовий особисто презентувати 10 том.

А які дальші пляни? Їх не бракує; Реалізацію деяких могло б перебрати Наукове Товариство у ЗДА (наприклад, «Енциклопедія Української Діаспори» — «ЕУ 3»).

ЗОШИТИ ДЕВ'ЯТОГО ТОМУ ЕУ/2 ПОЯВЛЯЛИСЯ

- 41-й, у травні 1980 — (гасла: Тимофеев — Туреччина й Україна)
- 42-й, у січні 1981 — (гасла: Туреччина й Україна — Українська Католицька Церква)
- 43-й, у серпні 1982 — (гасла: Українська Католицька Церква — Український Християнський Рух)
- 44-й, у березні 1983 — (гасла: Український Християнський Рух — Фольварочний Осип)
- 45-й, у січні 1984 — (гасла: Фольварочний Осип — Хмельницький Богдан)

д-р КОС РОМАН
Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.115,70

Кос Роман народився 30. 10. 1912 в Комарні біля Львова, в родині Ана-
нія та Анастасії з Юзиків. Після матури 1934 у філії Академічної гімназії
у Львові учився 1935—38 у комерційній школі в Познані. Продовжував
студії в Берліні, Ерлангені й закінчив їх ступенем д-ра економічних наук
1950 на Українському Вільному Університеті в Мюнхені. Емігрував до ЗДА,
де працював спершу фізичним робітником, згодом (1959) здобув диплом
магістра бібліотекарства на ун-ті в Клівленді; спеціалізувався в медичному
бібліотекарстві. 1978 перейшов на емеритуру. К. був активним членом про-
фесійних укр. і америк. асоціацій бібліотекарів; брав живу участь в укр.
культурному й громадському житті; але найбільше свого вільного часу
присвячував поширюванню укр. книжки, зокрема до кінця свого життя
був одним з найкращих кольпортерів Енциклопедії Українознавства. По-
мер 3 травня 1982 у Філядельфії, залишаючи дружину Анну, доньку Лю-
бомиру й сина Зенона.

КАРТИ УКРАЇНИ можна набути в ціні

українське видання \$ 20,— примірник

англомовне видання \$ 20,— примірник

Замовлення слати на адреси:

„KNYHA“ Verlag GmbH

Pienzenauer Str. 15, 8000 München 80, W. Germany

Tel. (089) 98 03 72

PATRONAGE NTSH-Sarcelles

16 Bracondale Hill Road, Toronto, Ont. Canada — M6G 3P4

Tel. (416) 656-5822

ЕТНІЧНІ ГРУПИ ГАЛИЧИНИ

(Доповідь прочитана на Науковій конференції НТШ
в його 110-ліття, в Нью-Йорку, 6-го листопада 1983 р.)

Це не є стаття про складні етнічні чи національні відносини в Галичині напередодні Другої світової війни, натомість це є інформація про появу моєї праці на цю тему. Ця праця (скорше статистика) має значення не тільки для фахівців, але має й політичну вагу і тому мені приємно інформувати про її появу на сторінках «Свободи» нашу ширшу суспільність.

Заголовок моєї праці: «Етнічні групи Південно-Західної України на 1. 1. 1939 р.».* Праця складається зі вступних зауваг, статистичних таблиць (це основна частина праці) і приміток до них все українською і англійською мовами та з індексів. Вступне слово до праці написав один з кращих німецьких істориків проф. Георг Штадтмюллер з Мюнхену; праця появилася у відомому німецькому видавництві О. Гаррасовіца, яке спеціалізується в публікаціях, що стосуються Східної Європи. Ці факти вводять працю на міжнародний ринок і забезпечують її збут у фахових колах. У «Записках НТШ» карта становить 160-ий том. Книжка має 207 сторінок друку великого формату. До неї додана карта (1 : 250 000), яка зображує розміщення етнічних груп, представлених докладно в таблицях. Сталося так, що карта появилася швидше — вже у 1953 році.

Як я згадав, моя праця має і політичне значення, бо вона представляє національні відносини між двома народами — українцями і поляками. У такій суперечці має значення національна, мовна і віросповідна статистика і, самозрозуміло, праці на цю тему у цій «статистичній» боротьбі докладали зусиль обидві сторони, щоб свої претенсії довести статистикою і окремими національними дослідями.

Українські учені вже здавна допомагали у наших національних змаганнях представленням національних відносин і національної статистики всіх українських земель, зокрема під час Першої світової війни і наших визвольних змагань; це були огляди національної статистики: О. Русова, географа С. Рудницького, М. Кордуби та інших.

* Повний титул праці:

Володимир Кубійович: Етнічні групи південнозахідної України (Галичини) на 1. 1. 1939. Національна статистика і етнографічна карта. Volodymyr Kubijowycz: Ethnic Groups of the South-Western Ukraine (Halycyna — Galicia) 1. 1. 1939. Mit einem Vorwort von Georg Stadtmüller. Otto Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 1983, XXXII + 175 Seiten (DIN A4) + Karte (150 x 140).

Праця двомовна: в українській і англійській мовах, передмова в німецькій. Замовляти тільки через: Otto Harrassowitz Verlag, Taunusstr. 6, Postfach 2929, D-6200 Wiesbaden, W. Germany. Ціна нім. марок 198,—

д-р Г У Д З Я К АЛЕКСАНДЕР

Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.100,—

Гудзяк Александер, лікар-дентист, народився 19. 1. 1926 в с. Поморяни, Львівської області. Гімназію закінчив у Бережанах 1944. Дентистику студіював на Людвіг-Максиміліян ун-ті в Мюнхені й здобув диплом лікаря-дентиста 1950. Нострифікував дентистичні студії 1954 на Нью-Йоркському ун-ті. В роках 1955—57 служив в американській армії в ранзі капітана. 1957 відкрив приватну практику в Сиракюзах Н. Й. Активний в сусп.-громад. житті: кількакратний голова Відділу УЛТПА на Середній Нью-Йорк; кількаразовий голова Відділу УККА в Сиракюзах Н. Й. Відомий меценат-жертводавець на національні цілі.

З пограничних земель докладні статистичні студії й карти присвячені, ще до Першої світової війни, Холмщині й Підляшшю, особливо у зв'язку з виділенням їх в окрему губернію. Обидві сторони — українська (скорше російська і православна) та польська (католицька) представили ряд докладних праць зі статистикою і картами. Другою нашою країною, яка дочекалася точних національних обліків було Закарпаття — землі на українсько-словацько-угорському пограниччі (серед ін. докладна карта С. Томашівського, студії В. Гнатюка); врешті Басарабія на пограниччі українців і румунів (докладні карти і статистика російського географа Л. Берга).

А Галичина? В Галичині, в якій і за австрійських часів адміністрацію вели поляки, національна статистика на підставі переписів населення, не відповідала дійсності; зокрема фальшиво подавано мову населення (до поляків зараховувано майже всіх жидів, інколи й українців), натомість вірною була віросповідна статистика. За польської влади переписи населення в Галичині ще більше фальшовано; завданням їх було не дати справжню картину, але виявити, що Галичина є мішаною українсько-польською країною та що еволюція йде не на користь українців. Українські дослідники (серед них С. Рудницький, М. Кордуба, В. Садовський, В. Кубійович) спростували польську статистику і брали за підставу статистики

— віросповідні відносини, але докладної картини не дали. Натомість польки видали докладні етнографічні карти і статистики. Такі завдання вже до 1918 року мали праці Й. Бузека і географа С. Павловського. Польську статистику пояснювали в корисному дусі для Польщі у 1930-их роках А. Красінські, М. Фелінські й ін. Державний Інститут Національних Дослідів у Варшаві має спеціальне завдання досліджувати національні відносини; праці цього інституту мали чималу вартість. Але назагал польські досліді мали підтримати різні антиукраїнські змагання Польщі, серед інших розчленувати українців у Галичині на лемків і гуцулів, на польську шляхту загородову тощо; ці завдання мали організації шляхти загородової і гірських земель — обидві під патронатом міністерства військових справ. Можна й згадати, що у світлі польських статистик і писань, Холмщина і Підляшшя були вже суто польськими землями, на Поліссі жили «тутешні», а на Північному Підляшші (в Більському повіті) населення користалося білоруською мовою. З українського боку була лише слаба відповідь на польські досліді (переважно мої статті).

Мені здавалося, що для пізнання дійсності і як підбудову для політичної діяльності, ми повинні створити при Науковому Товаристві ім. Шевченка Інститут Національних Дослідів. Його завданням було б на території Галичини досліджувати такі питання: фактичний стан національних, мовних і віросповідних відносин, причини зміни обряду (з греко-католицького на римо-католицький) проблему римо-католиків, які вживали української мови (латинників), проблему нашої дрібної шляхти, польських колоністів тощо. Мене захопила ідея створення Інституту Національних Дослідів, і на папері він виник, але через брак фондів не міг розвинутися. Однак, я зробив перші спроби докладних дослідів, опрацював анкету для їх дослідження в поодиноких селах. Таку анкету я роздав десятковій українських студентів у Кракові і вони мали їх виповнити під час перебування у своїх рідних селах (у двох, трьох, випадках і я сам зробив такі пробні досліді).

Наші студенти виконали це завдання, але... за ними стежила поліція і знайшла анкети. Студенти вияснили, що збирають матеріяли для мене і поліція повідомила Ягайлонський університет. Студентів було виправдано, а я отримав від Сенату університету нагадування не за досліді, але за те, що я спричинив труднощі студентам. Це було в 1938 році. За рік пізніше було гірше — мені відібрано право викладати в університеті (на це вплинула і поява моїх праць).

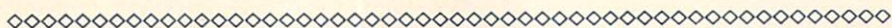
Робити ширші обліки етнічного складу в Галичині за польської влади було неможливо. Але і час німецької окупації не був для таких досліджень і був зібраний лише фрагментарний матеріял. Все таки у 1942—43 роках у статистичному бюро Українського Центрального Комітету у Львові опрацьовано картотеку для всіх громад в Галичині і нанесено результати урядових переписів, церковних шематизмів і рукописних матеріялів німецьких переписів в Генеральній Губернії.

Тільки по війні, вже на еміграції, можна було провести масові досліді для висвітлення етнічних відносин в Галичині. У 1945 і 1946 роках у Західній Німеччині і в Австрії опинилося до 100 000 українців, які походили з усіх частин Галичини. Їхнє скупчення по таборах ДП полегшувало збирання матеріялів. Масовий облік етнічних відносин я провів здебільша в 1946—

д-р ВОРОХ СТЕПАН І СТЕПАНІЯ
Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.050,—

Ворох Степан, лікар-дентист, гром. і політ. діяч, народився 6 січня 1921 в с. Кривеньке, повіт Копичинці, Галичина, в родині Дмитра і Марії з дому Величенко. Медичні студії почав 1941 у Львові; докторат дент. медицини осягнув на Мюнхенському ун-ті. Емігрував до Америки і 1956 здобув докторат дент. хірургії на ун-ті в Нью-Йорку. 1957—60 ветеран американської армії в ранзі капітана. 1960 відкрив приватну практику в Ньюарку, Н. Дж. — Від 1937 член ОУН і підпільного резистансу підчас першої окупації Галичини Советами; в'язень поль. і нім. тюрем. 1966—68 голова УЛТПА; 1966—69 член Екзекутиви УККА і голова «Церковної» і «Консолідаційної» Комісій; делегат мирян на 4-му Синоді УКЦ в Римі 1969. Голова «Консолідаційної Комісії» ДЦ УНР в Нью-Йорку 1977. Член багатьох керівних органів укр. гром. установ. Меценат укр. наук. і культ. інституцій. — Степанія Наталія, з дому Маньовська, народилася 23. 9. 1923 в Чорткові, в родині Остапа і Анни з Боднарів; закінчила гімназію РШ в Чорткові. Мають четверо дітей: Богдар, Святослав, Роман і Росанна.

48 роках за допомогою студентів Українського Вільного Університету, що їх я відповідно підготував і теоретично і практично до збирання матеріалів. Кожний, хто збирав матеріали, мав до диспозиції статистичні дані сіл, про які питав і деякі мої запитання. За допомогою таких питань ми могли довідатися і про переходові групи між українцями і поляками; про римо-католиків, які вживали української мови як розмовної (так звані латинники) і нечисленних греко-католиків, які вживали польської мови; про польських колоністів, які поселилися в галицьких селах під час Другої світової війни; також про число жидів і німців; ми зібрали теж інформації про еволюцію віросповідних і мовних відносин. Звичайно, доклад-

ніші числа у великих, зокрема мішаних селах і в містечках (не говорячи вже про міста) годі було зібрати; тут можна було лише вивчати тенденції розвитку й зібрати інформації про зміни обряду й перехід з української мови на польську. Найбільших зусиль довелося докласти, щоб зібрати матеріали про поділ римо-католиків на поляків і латинників. Разом зібрано понад 12 000 інформацій, себто пересічно по 3 про кожну громаду; для осель, етнічні відносини яких були особливо складні, навіть по 5 і більше. Крім того, для 250 осель зібрано докладні квестіонарі з 200 запитами, які дозволяють у подробицях розглянути прикмети окремих етнічних груп, зокрема переходових, їх взаємини між собою і еволюцію національних відносин, особливо аналізу тих чинників, які на неї впливають.

В моїй праці аналізу докладніше вартість проведеного мною обліку і висловлюю думку, що, не зважаючи на всі недоліки, опрацьована нами статистика Галичини з усіх дотеперішніх статистичних праць найближча до дійсності і найдокладніша: що межі помилок, щодо деяких осель і міст не більші, як 5 відсотків тієї чи тієї етнічної групи, а по всій Галичині менші від 1 відсотка. Якщо мова про переходові етнічні групи, то наша праця дає перше і єдине статистичне і картографічне зіставлення. Звичайно, для міст це є приблизні дані, але нам треба пам'ятати, що понад 90 відсотків українців жило в селах.

У світлі нашої статистики на 1-ше січня 1939 року в українській Галичині на 5 824 100 осіб з 727 000 припадало на українців (64,1%), 16 300 (0,3%) на українців з польською розмовною мовою, 874 700 (15,0%) на поляків, 73 200 (1,2%) на польських колоністів, 514 300 (8,8%) на латинників, 569 400 (9,8%) на жидів і 49 200 (0,8%) на інших — переважно німців.

Далі в нашій праці порівнюємо висліди нашого обліку з урядовими і церковними статистиками.

На підставі нашої картотеки я опрацював вже на початку 1950 року докладну карту етнічних груп Галичини (про це далі) і вона появилася у 1953 році завдяки Об'єднанню б. Вояків — Українців у Великобританії, яке взяло на себе увесь матеріальний тягар цієї праці. Ця карта — це властиво друга частина моєї праці. Вона мала б'явитися після появи статистичних таблиць), але сталося так, що статистичні таблиці появляються щойно на 30 років пізніше. Чому? Мені забракло часу на їх підготовлення: весь час і снага пішли на працю над «Енциклопедією Українознавства»; згодом прийшла ще праця над першою частиною «Історії Українського Центрального Комітету». Врешті — після здачі манускрипта до друкарні «Логос», склад і коректа тривали кілька років, але добре, що праця врешті появляється (після вступних зауваг) з трьох частин: 1) власних (цифрових) таблиць; 2) приміток до поодиноких осель, які подані українською і англійською мовами; 3) подрібних індексів назв осель.

У статистичних таблицях населення розподілене за такими етнічними групами (завжди в абсолютних числах): 1) українці; 2) українці, які вживають польської мови; 3) поляки; 4) польські колоністи; 5) латинники; 6) жиди; 7) інші. Цей поділ проведений за повітами і за поодинокими громадами. За допомогою сигнатур (цих сигнатур було близько 1 800), при назвах осель подано схематично характеристику цих з них, які виявляють деякі особливості, що часто повторюються (напр., «приблизно», «оцінка»,

д-р О Н У Ф Е Р К О В О Л О Д И М И Р
Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.005,—

Онуферко Володимир, лікар, народився 1909 в Галичині на Тернопільщині. Українську гімназію закінчив у Тернополі, а медичні студії на Ягайлонському університеті в Кракові. 1942 переїхав до Львова, де практикував у дерматології до 1944. Під кінець війни переїхав до Австрії. 1949 виїмігрував до З'єднаних Держав Північної Америки. Одержав право лікарської практики, поселився у Джерсі Сіті й до нині працює там у своїй професії.

«поділ римо-католиків не є докладний», «молодше покоління латинників переходить на польську мову»).

У примітках подано багато докладних інформацій про національні відносини, про їх еволюцію та її причини; інколи подано етнічний склад деяких частин оселі (присілків); часто подано віросповідні відносини в минулому за 1880 і 1890 роки. Взагалі ж в цих примітках є багато інформаційного матеріалу, що його зібрано переважно від осіб старшого віку, мешканців відповідних осель.

Третьою частиною статистичних таблиць є докладні індекси назв осель: 1) українські назви латинкою; 2) українські назви кирилицею; 3) польські тогочасні урядові назви латинкою.

До праці додано згадану вже карту. Наша карта (мірило 1 : 250 000), це картографічне зображення зібраної нами національної статистики Галичини. Ми намагалися, щоб воно було точне, але також не складне і чітке. На карті представлені всі громади Галичини, а інколи і їх частини. Сільські місцевості показані як кола, величина яких пропорційна до числа мешканців, при чому прийняте, що один квадратний міліметр відповідає 30 мешканцям. Кожне коло виповнене кольорами, що представляють окремі етнічні групи пропорційно до їх участі в населенні тієї чи іншої громади.

Таким чином, сільське населення представлене вірно поверхово, себто величина сільських громад і поодиноких етнічних груп і їх взаємна пропорція представлені згідно з дійсністю. Натомість міста представлені схематично.

Треба ще додати, що складні картографічні праці провів Картографічний заклад Карла Веншова в Мюнхені. Наша карта належить до кращих карт в Європі.

Те, що «Статистичні таблиці Галичини» врешті появляються, завдячую і д-рові А. Фіголеві, який подбав про їхній друк і технічне оформлення.

Подані нами етнічні відносини Галичини — вислід еволюції цілих століть — належать уже до минулого. Проведення у 1946 році кордонів між Советською Україною і Польщею, відступлення Польщі західньої частини Галичини та малих частин на північному заході й виселення з цих теренів української людности, а з інших теренів Галичини — поляків, майже повне знищення жидівського елементу німецькими нацистами під час Другої світової війни і виселення галицьких німців — це все спричинило цілковиту зміну дотеперішніх національних відносин Галичини. Вони тепер одноманітні: нинішній державний українсько-польський кордон є одночасно етнографічною межею, на захід від якої немає тепер українців, а на схід — поляків. Перестало існувати поняття польських колоністів, перестають існувати переходові етнічні групи, бо ті греко-католики з польською мовою і ті латинники, які опинилися в кордонах Советської України, зазнають цілковитої українізації; навпаки, ті з них, що живуть у межах Польщі, зазнають повної польонізації.

І на закінчення. На підставі опрацьованої мною праці — статистики Галичини, а далі використання докладних анкет, які є в нашому архіві та інших статистичних даних, врешті друкованих праць — можна б написати ґрунтовну синтетичну працю про етнічні відносини в Галичині та їх еволюцію. 30 років тому я обіцяв, що напишу таку працю (це була б третя — після «Статистичних Таблиць» і карти — частина моєї праці); тепер не думаю, щоб я міг її опрацювати. Але дуже побажане, щоб у майбутньому зробив це інший дослідник. І в дужках: а може серед читачів «Свободи» знайшовся б хтось (а то можливо разом зі мною) піднявся б до такої праці?

(«Свобода», Нью Джерсі, 23—24. 12. 1983, чч. 244—5)

Роман Рахманний

ЗА УКРАЇНСЬКУ ПРИСУТНІСТЬ ПІСЛЯ 2 000 РОКУ

Оскільки представники Сарсельського Центру Товариства ім. Тараса Шевченка — з особливою участю професора Володимира Кубі-йовича — звертаються до української громадськості у вільному світі за допомогою на завершення гаслової Енциклопедії Українознавства, то дозвольте, шановні читачі, поділитися з вами декількома думками на цю тему.

На перший погляд здається, що сьогодні — у 1980 році! — вже нема таких слів, які б додатково унаочнили цінність задуму, написання, друку і розповсюдження Енциклопедії Українознавства. Здається, що ми всі вже вичерпали запас прикметників і аргументів, потрібних для того, щоб спонукати давніх і нових жертводавців.

Тим часом, спонукати нам треба, і то негайно. Час минає швидко, події летять мимо нас, а водночас і міняються люди. Деякі події можна б надігнати. Втрачений час інколи вдається відвоювати новими заходами. Але ніколи не можна в короткому часі замінити новими тих людей, які мають знання, вміння та охоту виконати таку велику справу, як Енциклопедія Українознавства. А йдеться вже тільки про два останні томи — дев'ятий і десятий, та її англомовне видання.

Песимістичний висновок

Коли я наодинці обмірковував цю справу, я зробив один песимістичний висновок, що спонукав мене самого до активності в цій справі. — Хто зна, чи за деякий час у нас будуть такі численні та жертвенні фундатори, які є сьогодні. Сьогодні живуть і відгукуються на поклики люди, які розуміють своє перебування у вільному світі, як обов'язок «бути свідками державницьких прагнень української нації». Ті люди — а ми всі з вами, читачу, належимо до них! — тяжкою працею в невідрадних умовах свого початкового поселення — здобули собі достойне місце під сонцем і частину своїх скромних прибутків призначають на Енциклопедію Українознавства, на Шевченківську Фундацію, на «Українського Історика» тощо.

Завдяки їм — цебто вам, дорогі читачі! — назва українець відома сьогодні у вільному світі не тільки своєю статистичною якістю, але й науково-культурними здобутками.

Але приходить до голосу молодше покоління, що виросло у добрі, в економічній безпеці під крилами своїх батьків і всього суспільства. Те покоління, мабуть, не буде таке жертвенне, як його батьки й матері; те покоління, мабуть, не розумітиме завдання української діаспори так всебічно, як його предки. А коли врешті зрозуміє, то може бути запізно.

Щоб допомогти нашим нащадкам втриматися на поверхні чужого життя (а ми не обманюймо ні себе ні їх, що навколишнє суспільство буде їм справді рідне!) ми мусимо залишити після себе такі будівлі, що їх не знищить ворожа ненависть ані упередження байдужих чужинців. Треба залишити по собі об'єктивну інформацію про минуле, сучасне і майбутні вигляди української національності, як окремої одиниці у світі!

Лекція з минулого

Це не вперше українська еміграція стоїть перед таким завданням. Але вперше саме нашій еміграції пощастить це зробити.

Приблизно 220 років тому — саме тоді, коли англійці здобули місто Квебек і йшли походом на Монреаль, в битві коло Міндену над рікою Райном загинув генерал французької армії Григор Орлик — син гетьмана **Н и л и п а О р л и к а**. Декілька місяців раніше Григор Орлик писав до своєї дружини: «З Криму прийшла вістка, що там померли Нахимович і Мирович... два свідки нашого славного минулого, співробітники гетьмана Мазепи і мого батька, якому я дотримав вірності по сьогоднішній день... З усієї групи, що прагнула визволити нашу країну, я залишився одинокий. І то не знати на як довго...»

Генерал Григор Орлик за свого життя подбав про те, щоб Вольтер у своїй історії Карла XII з'ясував аспірації України та московську агресію

супроти України. Григор Орлик спромігся відшукати і зберегти частину державних і особистих документів свого батька — гетьмана Пилипа Орлика. Це був чесний, свідомий свого завдання політичний емігрант — борець за права України.

Але Григор Орлик був самотній і останній, на жаль. Тоді не було численної української еміграції в Західній Європі. Ті українці, які перебували там згодом, не спромоглися нести державницький прапор самостійної України. Ніхто не висловлював українського питання перед громадською думкою Західної Європи, Англії чи Америки буквально майже до кінця XIX сторіччя. Ось чому москалям було так легко стерти навіть ім'я української нації з європейської карти... Ось чому відновлення української держави в листопаді 1917 року та проголошення її незалежною, самостійною республікою натрапило на такі великі перешкоди саме в Європі, до якої колись належала Україна.

Протягом півтора століття ніхто з українців не творив там української присутності — ані економічної, ані культурної, ані політичної.

«Орликівська група»

Ця лекція української історії повчає нас про важливість нашого завдання. Своєю редакційною та видавничою роботою Сарсельський Центр Наукового Товариства імені Шевченка виготовляє наукові матеріали, які свідчитимуть про український народ протягом багатьох десятиліть. Своїми пожертвами на здійснення того проекту (і подібних інших) ви, дорогі читачі, допомагаєте створити цю українську присутність у навколишньому світі.

Во чужих треба усвідомляти про українську національність та її державницькі традиції... А своїм треба упорядковувати у голові, поборюючи москвську та іншу чужинецьку дезінформацію з її руйнівними для України теоріями.

Не промовчю обставини, що багато з-поміж нас, жертводавців, мають застереження до деяких аспектів Енциклопедії Українознавства. І добре, що такі застереження є. Ми ж люди розсудливі й освічені, ми дивимося критично на всі питання і не приймаємо навіть наукових тверджень, як сліпці. Досвід повчає нас, а наукові книги понад сторіччя тримали українську правду в склепу, під замком. Також і українські видання, а в тому числі й Енциклопедія Українознавства! — треба доповнювати, виправляти і вдосконалювати, щоб вони українськими думками, українськими висновками поширювали українську правду про Україну. Редакція Енциклопедії Українознавства обіцяє зробити потрібні поправки, доповнення і вдосконалення.

Але вже сьогодні, в тому виді, в якому вона є, Енциклопедія у всіх трьох її випусках — загальному тритомникові, у восьми гаслових томах та в англійському двотомникові! — вже дуже успішно виконує роботу, якої не виконала перша українська еміграція після Полтавської битви.

А це означає, що і ми не замкнемо своїх сердець на колодку тепер, коли — що так скажу — «орликівська група» намагається завершити свою працю і потребує нашої допомоги. Допомоги на те, щоб Україна була присутня у світі сьогодні та після двотисячного року!

(«Свобода», Джерсі Сіті, 13 березня 1980)

З ДОКУМЕНТІВ ЧАСУ
для майбутнього історика
(продовження з попереднього числа)

Микола Бараболяк

Документ ч. 16.

НИЧОГО ПОПРАВЛЯТИ, ПРОФЕСОРЕ КУБІЙОВИЧ!

Вже сливе десять років триває полемічна кампанія Д-ра Богдана Дзєровича проти очолюваної проф. Кубійовичем Енциклопедії Українознавства з-за тексту шістьох рядків із останнього абзацу гасла «Міжнародно-правний статус України» на 1573 стор. IV тому енциклопедії. Конкретно йдеться про сенс оцього речення: «Не зважаючи на зміну урядів і режимів на Україні з 1917 р., правно існує тяглість (континуїтет) та переємність (сукцесія) укр. держави».

Атаки на проф. Кубійовича посилились в останніх місяцях у зв'язку з його об'їздом українських осередків в Америці та відзначуванням 80-ліття професора.

Професор виправдується, скаржиться на настирливість критиків, уболіває над тим, що йому, за вміщення того тексту, закидають майже «національну зраду».

Особливо прикро і боляче слухати це, коли розумієш проблему, здаєш собі справу з того, що джерелом контроверсій є ненауковий підхід до питання і знаєш, як дуже важко з таким підходом боротись. І дивуєшся, що у професора ще стільки наснаги, що він, хоч похилого вже віку, не розчаровується такими безпідставними, настирливими атаками. Бо працювати для справи і одночасно поборювати злу волю, то таки забагато.

Будучи на одному з прийнять на честь професора, пригадав я собі одну пригоду з моїми писаннями на міжнародно-політичні теми:

Більше як рік тому написав я до «Свободи» статейку про американську політику в Африці. В ній згадав я про те, що європейські країни мають краще розуміння ролі народів Африки, ніж американці, і, як приклад, подав договір про співпрацю між країнами Спільного Ринку і понад сорока країнами Африки, підписаний у Lome. Яке було моє здивування, коли за кілька днів з'явилася в «Свободі» довідка якогось «знавця» міжнародної політики, що я помилився — договір був заключений у Lima, не Lome.

Очевидно, автор довідки чув про Ліму в Перу, але не знав, сарака, що існує і Льоме, столиця країни Того, на західному побережжі Африки. Врешті, чою ж би африканським представникам їхати до Південної Америки підписувати договір з європейськими країнами? Я не писав «спростування на спростування», просто перестав писати до газети. Писати, щоб вийти аналь-фаетом в очах читача?

Випадок дрібний. Але який проречистий і як подібний він у своїй суті до атак на таких наших знавців міжнародного права і совелогії як покійний професор д-р Богдан Галайчук та, молодший від нього, професор Лойоля університету в Чикаго, д-р Василь Маркусь. Зокрема покійного професора Галайчука я вважаю найсоліднішим і найкращим знавцем міжнародного права, якого ми досі мали.

Те, що сказали Галайчук і Маркусь у так оспорюваному абзаці ЕУ — згідне з найелементарнішими і найбільш підставовими принципами міжнародного права.

Щоб заперечити згадане становище УЕ в питанні «переемности» і «тягlosti» української держави, д-р Б. Дзерович, при співдії д-рів Новосівського, Падоха, Савчака і Соколишина, написав довжелезний трактат, який, мабуть, відомий багатьом читачам «Свободи» і який був видрукований повністю у «Вістях із Сарселю» за листопад 1979 р. В тому ж числі «Вістей» надрукована відповідь д-ра Маркуся на вчинені проф. Галайчукові, йому і редакторів ЕУ закиди. А закиди ці зводяться, як пише д-р Маркусь, майже до закиду «національної зради».

Д-р Маркусь намагається переконати опозицію, що поняття «континуації» і «сукцесії» в державних системах — це чисто технічні концепти, і що критики вриваються, властиво, у відкриті двері, змішуючи ідеологічні й чисто політичні критерії з загально прийнятими міжнародно-правними.

В міжнародних стосунках не може існувати порожнеча. На початку цього сторіччя мала деяку вагу доктрина Вільсона про визнання державних правлінь. Перед тим як визнати новий режим, держави міжнародної спільноти перевіряли чи той режим прийшов до влади в легальний спосіб в рамках існуючого в даній державі правопорядку. Бралось теж під увагу, чи новий режим є здатний і охочий перебрати зобов'язання попереднього режиму. Сьогодні має перевагу об'єктивний критерій: коли новий режим має de facto контроль на території держави, немає видимого і ефективного опору проти нього, тоді той режим вважається легітимним і легальним, і другі держави його таким визнають. В той спосіб здійснюється принцип «сукцесії» і «континуїтету» і сенс тих двох понять полягає не в чому іншому, як у визнанні міжнародним правом de facto ситуації.

Ніхто не ставив під сумнів «сукцесії» чи «континуїтету», коли шарлатан Амін перейняв владу в Уганді, чи Кастро на Кубі, чи нині режим Хомейні в Ірані. В останньому випадку уряд США визнає «сукцесію» і «континуїтет» іранської ситуації.

Головний сенс тих концептів у міжнародному праві полягає в тому, щоб новий de facto режим перебрав зобов'язання попереднього і їх дотримувався

Годі в рамках короткої газетної статейки входить в дискусію про «державність» УССР. Згадаю тільки, що конституції УССР і СССР зредаговані так, що дають змогу прийняти, хоч обмежений, «суверенітет» УССР. Але сьогодні поняття «суверенітету» взагалі перестає бути істотним у міжнародному праві. Багато знавців міжнародного права вважають, що це поняття втратило своє первісне значення, бо тепер існує багато державних творів, «суверенітет» яких дуже сумнівний. Як критерій державності нації, на перше місце висувається тепер принцип її участі у «міжнародній спільноті». Україна є нині, без сумніву, членом тієї «спільноти», як би на ній не тяжіла лапа Кремля. Світ розуміє політичне становище України.

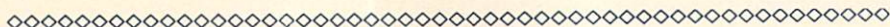
Тому вириває питання: Чи є розумні причини скидати нам Україну з тієї міжнародно-правної позиції (хоч як принижуючої), на якій вона знаходиться? Історія міжнародних стосунків знає ситуації, коли поневіль-

інж. Г У Т - К У Л ь Ч И Ц ь К И Й Є В Г Е Н
Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.000,—

Кульчицький Євген, інженер-лісовик, пластовий, гром. і політ. діяч, народився 12 квітня 1903 у Львові — помер 23 березня 1982 у Дітроїті, ЗДА. Студіював у Данцігу (1922—23 електротехніку), 1923—24 у Львові (Укр. тасмний ун-т), 1924—29 у Празі (диплом інж. лісництва). Його гром. праця зосереджувалася в Пласті, де він був активним від 1920-их рр. до кінця свого життя: член ВПК у Львові, бунчужний 1-ої Зустрічі на Писаному Камені 1924; засновник і кількакратний голова СУПЕ в Празі; 1-й голова КПС в ЗДА. Паралельно проходила його політ. діяльність як члена УВО (з 1921) і відтак ОУН: співзасновник і орг. реф. гол. команди ОНОКС — Орг-ції Нар. Оборони «Карпатська Січ»; в'язень мадярського кадет-у Варюлопош. В 1930-их рр. краєвий провідник ОУН на Чехію і член крайової ексекутиви на великонім. терен. В Америці член ОУН(м) і ОДВУ. Видатна його праця як автора, перекладача (Бейден Повела «Скавтінг для хлопців») і редактора пластових посібників і періодиків («Молоде Життя», «Записки пластуна», «Сеніорська Ватра»). Уживав криптонімів: Приблуда, Гут-Антонович, Аванті. Одержав ряд відзначень: «Воєнного хреста» від Президента УНРеспубліки і від ОБВУАН; «Грамоту» від УВО; «св. Юрія в золоті» від Пласту.

Посмертну Фундацію вплатила дружина проф. Фалина Любінецька-Кульчицька.

ні народи вважалися членами міжнародної спільноти, хоч і не були внутрішньо вільними. Ситуація Куби до 1903 р., Болгарії до 1908 р., Румунії в 1829—1878 рр., Єгипту в 1840—1922 рр., Сирії до 1933 р. — це приклади такої понижуючої ситуації тих державних творів.

Правда, становище України сьогодні гірше, ніж становище тих колоніальних чи напівколоніальних держав, та все-ж не можна зовсім нехтувати правовим скелетом державних устроїв УССР і СССР.

Наші дисиденти в Україні (зокрема Лук'яненко) боряться в рамках того «правопорядку» і це чи не єдиний розумний, у нинішніх умовах, концепт нашої політики.

Коли б, у висліді боротьби за людські права в ССРСР, було можливо відбути справді вільні вибори до Верховної Ради УСССР, і, ухвалою тієї Ради, вийти зі складу ССРСР, ми не мали б сумнівів щодо концепції «сукцесії» і «континуїтету» в стосунку до ССРСР.

Та може, я загнавсь задалеко в дискусії на цю ховзьку тему. Боюсь, що мені буде наліплений за це ярлик «зради». Моєю метою є тільки підкреслити те, що написали проф. Маркусь і проф. Кубійович у їхніх відповідях на еляборат д-ра Б. Дзеровича і товаришів. Правда, з точки зору чесних національних сентиментів, є дуже неприємно приймати, що УСССР чи ССРСР є «переємниками» чи «продовжувачами» української державности. Та міжнародне право не знає «порожнечі» в конфігурації держав.

Така наша сумна дійсність. Але, коли думаємо категоріями міжнародно-правних концептів, то нема виходу — тільки укластись у них, (як це вчинили на 1573 сторінці УЕ Галайчук і Маркусь) якщо не керуємось сентиментами, а хочемо визначити міжнародно-правне становище України. Автори виявили під другими гаслами фактичний стан — підколоніальне становище нашої батьківщини. Під оспорюваним гаслом вони дали тільки наукове міжнародно-правне окреслення того становища.

Шкода, що в той час, коли закиди д-ра Б. Дзеровича оприлюднено в періодичній пресі, відповідь проф. Маркуся появилася тільки у «Вістях із Сарселю», мало доступних ширшому колу читачів.

Великої шкоди завдають українській науці ті, що вносять загальні патріотичні моменти в справи, де рішають наукові критерії. Час відділити публіцистику, патріотичну реторику і публікації памфлетного рівня від наукових енунціцій (формульовань).

Не плутаймо Льоме з Лімою, коли замало знаємо про міжнародну політику, чи геополітику! Не вводім ідеологічно-політичних аргументів у чисто міжнародно-правні питання! Щоб мати таку підготову для з'ясування міжнародно-правних питань, як мав покійний д-р Галайчук, не згадуючи вже про діючого в цій ділянці д-ра Маркуся, треба довгих-довгих літ студій. Було мені прикро, коли проф. Кубійович на прийнятті в його честь мусів, до деякої міри, «виправдуватись» за «можливі помилки» в УЕ. Ніякої помилки немає, якщо ходить про опрацювання гасла «Міжнародно-правний статус України».

Є Льоме і є Ліма. Є міжнародно-правний і є ідеологічно-політичний підхід до питання статусу України. Щоб не змішувати Льоме з Лімою, а юридичних концептів з ідеологічними, треба таки щось знати... Покладайтеся, пане професоре Кубійович, на опінію знавців, хоч би погляд amatorів був навіть «115 проти, а тільки 7 за», на що покликуються д-р Дзерович у своєму елябораті. Наукових питань не можна «переголосовувати». Де була б наука, коли б так «переголосували» були Гроціюса, Пуфендорфа чи Кельзена, а в точних науках Айнштайна? ...

(«Українські Вісті», ч. 21, Дітройт, 25. 5. 1980)

СУМ НЕ СМІЄ БОЙКОТУВАТИ ЕУ!

СУМ, це сьогодні одна з найбільших організацій нашої молоді в діаспорі й тому нею мусить цікавитися вся наша громада. Ідейні пошуки, конкретна праця і відношення когорт сумівської молоді до наших громадських, політичних, церковних, культурних і наукових установ мусить знаходитися в центрі нашої уваги. Бо вже завтра ці, ще сьогодні молоді віком люди, мають перебрати на свої плечі весь тягар громадської праці та відповідальність за оборону інтересів нашого народу на світовому форумі. На жаль, ця велика організація молоді, від самого свого народження, попала цілком під вплив «старокрайових діячів», які через усе своє життя мусять проти когось бунтуватися, або бойкотувати акції більшості еміграції. (Згадати б тільки бойкот УНРади, що довів до існування двох еміграційних урядів, довголітню відсутність у репрезентації КУК-у, бойкот останнього Конгресу КУК, і т. д.). У вир такого бойкоту попала й «Енциклопедія Українознавства» з приводу вміщення у восьмому томі двох статей «СВУ процес» і «СУМ», котрі не подобалися партійним богам.

Написати цю статтю змусили мене наступні причини. Ще весною цього року, в «Свободі» появилася стаття про з'їзд американського СУМ-а, який між іншими справами «поблагословив» також дальший бойкот «Енциклопедії Українознавства». Також в «Гомоні України» від 15 квітня ц. р. появилася стаття «Українська Радянська Енциклопедія в ООН», в якій автор нарікає, що «УРЕ є найбільш виразними фальшивками Москви, якими будуть користуватися тисячі науковців заходу». В цій самій газеті від 8 квітня ц. р. появилася допис: «Весільні дзвони», в якому говориться про те, що «ціла зала дихала українським духом і традицією... всюди рушники, вишивані серветки, синьо-жовті стрічки, картини... привітання від такої визначної людини як В. Мазур.» І тільки притишеним голосом згадано, що ця патріотична сумівка вийшла заміж за чужинця. За поміщення цього допису «Гомін України» одержав аж 90 доларів.

Проблема цих трьох згаданих подій не мають, здається, ніякого зв'язку між собою, але це тільки так видається. Своїми наслідками вони підтримують добру славу СУМ-у, утруднюють появу необхідної енциклопедії і наносять сорому нам усім.

Почнемо від горезвісного бойкоту «Енциклопедії Українознавства». Центральна Управа Спілки Української Молоді видала свого часу пресове повідомлення п. з. «Під осуд української громадськості», називаючи написані Ярославом Білінським статті про СВУ та СУМ провокацією супроти цих організацій. Д-р В. Кубійович, в імені редакції ЕУ мусів опублікувати пресовий комунікат, в якому, між іншим, говориться: Стверджуємо, що проф. Білінський підійшов неупереджено до питання існування Спілки Визволення України і використав усі приступні йому джерела. Водночас він не промовчав двох різних поглядів щодо основного характеру СВУ; один майже тотожний з актом обвинувачення в харківському про-

цесі і інтерпретації еміграційних СВУ-СУМ, і другий, згідно з яким СУМ у такому виді, як його намагалося виявити НКВД, не існувало. Тому гасло в ЕУ2 ані не зменшує в будь-якій мірі жертви учасників процесу СВУ, безсумнівних діячів-патріотів, ані не ставить під сумнів ідеалізму тих, які на еміграції хочуть бути їхніми послідовниками» («Вісті із Сарсело», листопад 1979, ст. 37). Із цього комунікату виходить (прочитайте також уважно статті Білінського), що бойкот УЕ членством СУМ-у не має будь-якого оправдання. За це існує пекуча потреба закінчити якнайскорше видання «Енциклопедії Українознавства», щоб можна було успішно боротися з «фальшивками Москви», пропагованими «Українською Радянською Енциклопедією», як про це б'є на сполох «Гомін України». Значення енциклопедії добре зрозуміла невелика числом литовська еміграція, яка в скорому часі видала аж 36-томуву працю. Розуміється, що литовці не роблять на еміграції «революції», не стріляють до ворогів «сліпими набоями», але створили таку зброю, якою можна обороняти ефективно інтереси свого поневоленого народу — вони видали литовську енциклопедію.

У пошуках за традицією послідовники СУМ-у спинилися чомусь на харківському процесі, забуваючи зовсім, що це дуже маленька подія в порівнянні з процесом всеукраїнської Революції 1917—1921 рр., чи з конкретним існуванням власної держави в тому ж часі. В харківському процесі судили вороги тільки пару десятків нашої інтелігенції, а в державному процесі виступав увесь наш нарід. Ось на якій традиції мусить базуватися діяльність СУМ-у. Харківський процес, так як і всі інші політичні процеси, організували наші вороги з точно визначеною метою: осмішити там наші державні ідеали. Зрештою, кожне покоління нашого народу повинно б купатися у своїй власній славі, а не в славі своїх попередників. Підсумуйте свої осяги, панове-сумівці, й побачите самі, що немає причини радіти. Сотні з Вас розпливаються в чужому морі й за Вас мусять дуже часто паленіти редактори «Гомону», бож мусять поміщувати згадані раніше «Весільні дзвони». За тридцять років свого існування Ви повинні були видати зі своїх рядів сотки науковців, які б самі написали енциклопедію, не чекаючи, щоб це зробив вісімдесятилітній проф. Кубійович. А як виглядає дійсність? Добру славу СУМ-у врятував тільки енергійний Кардаш, створивши визначні хори й оркестру. І ще один факт: Статті проф. Білінського написані на двох-трьох старінках. Чи задля цих двох, хоч би й необ'єктивних статей, треба обезцінювати цілих десять томів енциклопедії?

Інтелігентна частина сумівського членства напевно змінить свою думку про бойкот енциклопедії, коли уважно простудіює три статті В. Гришка, що появились в журналі «Сучасність», в 1981 р.: «Початок монтування процесу СВУ» (число 9), «Зв'язки з закордоном у справі СВУ» (число 10), і «Що було, чого не було та що повинно було бути» (число 12). Без сумівської активної допомоги видання «Енциклопедії Українознавства» може протягнутися ще на кілька років. І кому це вийде на користь?

Треба пам'ятати це, що «Енциклопедія Українознавства» підсилятиме зріст національної свідомости в рядах сумівської організації, що в свою чергу допоможе молодим сумівцям встоятися успішно перед наступом асиміляційних хвиль.

(«Новий Шлях», Торонто, 28 листопада 1981)

Документ ч. 18.

Додатковою ілюстрацією стосунків середовища Визвольного фронту та ним опанованих інституцій, зокрема кредитівок, до ЕУ є Акція Кооп.-ЕУ 1977—1981. Числа переконливіші ніж будь-які слова! Вони доказують, що це середовище, спершу пасивно-неприхильне до ЕУ, від 1980 року повело явну пропаганду проти ЕУ. Не зважаючи на всі одногосні рішення з'їздів, та заклики своїх централей, кредитівки опановані Визвольним фронтом не дали «цента» на ЕУ, деякі дали хіба «відчипного».

А треба підкреслити, що Патронат НТШ-Сарсель у Торонто весь час обслуговував усіх учасників Акції Кооп.-ЕУ відповідними матеріалами, інформаціями, порадами, участю й виступами на центральних, крайових та по можливості й льокальних кооперативних з'їздах, а навіть — у більших кредитівках — особистими розмовами з керівними органами. Ніде і ніколи не було прямого заперечення, або явних виступів проти ЕУ. Зустрічі з керівниками окремих кредитівок кінчилися більш-менш щирими запевненнями дирекції позитивно полагодити наше прохання. На жаль, це був тільки камуфляж.

Але розумну й респектовану колись в Західній Україні засаду, що кооперация мусить розвиватися поза партійно-політичними впливами, на еміграції повністю знехтовано. Про це ми вже писали у «Вістях із Сарселю» (ч. 21, листопад 1979, стор. 57—63) і просили наших прихильників, членів «партійних» кредитівок, протидіяти такому, із загального погляду фальшивому та шкідливому стану справи.

Документація ч. 18 — складається з трьох частин: а) звіт Акції Кооп.-ЕУ за 1980; б) звіт Акції Кооп.-ЕУ за 1981; і в) підсумовуючий звіт Акції Кооп.-ЕУ за роки 1977—1981; (див. у 24-му числі «Вістей із Сарселю», стор. 45—50).

КВІТИ, ЩО НЕ В'ЯНУТЬ

Поширюйте і наслідуйте висококультурну ідею
вшановувати пам'ять померлих:
Рідних, Приятелів, Знайомих, Громадських діячів
складаючи
замість квітів на їх могили
пожертви на

ПОСМЕРТНІ ФУНДАЦІЇ ЕУ

Б А Л А Н С НТШ-Сарсель
31 грудня 1982

	фр. фр.	фр. фр.
	активи:	пасиви:
1. Каса	986,92	
2. Банки	34.431,37	
3. Поштові чекове conto	1.720,59	
4. Рухомості	0,01	
5. Бібліотека	0,01	
6. Довжники і вірителі	306.234,89	57.757,70
7. Запасний фонд 1981 + обороти 1982		240.899,86
до запасного фонду 1982		44.716,23
	343.373,79	343.373,79

РАХУНОК ВИДАТКІВ І ПРИБУТКІВ

1. 1. — 31. 12. 1982

	видатки:	прибутки:
1. Платні й соц. свідчення	153.689,42	
2. Податки	1.121,12	
3. Опал	28.394,42	
4. Вода	4.995,09	
5. Репрезентація	1.199,05	
6. Допомога харчівні	28.119,71	
7. Фото-копії і друки	4.139,32	
8. Ремонт і чищення	5.054,10	
9. Електрика і газ	14.884,53	
10. Телефон	16.506,50	
11. Поїздки	7.464,—	
12. Пошта	4.570,80	
13. Бюрове приладдя	21.316,38	
14. Вдержання городу	4.274,40	
15. Зворот комірною		901,—
16. Членські внески		260,—
17. Бібліотека	8.251,93	
18. Фундації й дотації		347.802,70
19. Інші прибутки		2.100,—
20. Різне	2.366,70	
Перелив на запасний фонд	44.716,23	
	351.063,70	351.063,70

Сарсель, 21 травня 1983.

Прилога: список довжників і вірителів

(—) Теодосій Цьвікула
книговод

БАЛАНС В-ТВА « К Н И Г А »

на 31 грудня 1982

	активи:	пасиви:
1. Рухомості	н.м. 1,—	
2. Товари (запас томів ЕУ)	96.576,40	
3. Довжники	59.582,92	
4. Банки	157.512,87	
5. Поштове чекове conto	1.782,08	
6. Каса	1.887,43	
7. Наперед заплачені податки	6.294,76	
8. Вірителі (НТШ)		269.301,51
9. Передплати 9—10 тт. ЕУ/2		44.275,47
10. Основний капітал		20.000,—
11. Недобір	9.939,52	
	<hr/>	
	н.м. 333.576,98	333.576,98

РАХУНОК ВИДАТКІВ І ПРИБУТКІВ

1. 1. — 31. 12. 1982

	видатки:	прибутки:
1. Прибутки з продажу ЕУ	н.м.	25.069,27
2. Датки	"	15.034,—
3. Відсотки	"	11.505,03
4. Зворот податків	"	1.412,—
5. Товаровий вклад	9.959,79	
6. Платні	33.412,54	
7. Чинш, опал, світло	1.605,—	
8. Провізії	215,71	
9. Податки	218,—	
10. Телефони	2.276,42	
11. Банкові кошти	279,06	
12. Правна порада	1.402,90	
13. Транспорт і поїздки	4.439,60	
14. Бюрове приладдя	999,07	
15. Порторія	1.740,90	
16. Різне	134,76	
17. Недобір		3.663,45
	<hr/>	
	н.м. 56.683,75	56.683,75

Гермерінг, 4 серпня 1983

(—) Едуард Шікер
Уповноважений для справ податків
і перевірки балансів

ПАТРОНАТ НТШ-Сарсель — Торонто

БАЛАНС на 31. 12. 1982

	активи:	пасиви:
1. Банки	43.397,22	
2. Інвестиції	140.435,36	
3. Інше	3.000,—	
4. Майно на 31. 12. 1981		184.610,43
5. Надвишка в 1982		2.222,15
	<hr/>	
	186.832,58	186.832,58

РАХУНОК ВИДАТКІВ І ПРИБУТКІВ

1. 1. — 31. 12. 1982

	видатки:	прибутки:
1. Дотяції Сарсель	15.388,—	
2. Кошти продукції	23.057,58	
3. Адміністраційні витрати	776,88	
4. Фундації ЕУ (датки)		11.652,45
5. Відсотки від інвестицій		27.311,31
6. «Замість квітів»		1.915,35
7. Продажа видань НТШ		565,50
8. Надвишка в 1982	2.222,15	
	<hr/>	
	41.444,61	41.444,61

Торонто, в квітні 1983.

За Патронат НТШ-Сарсель:

(—) м-р. Богдан Кальба
книговод

(—) Наталія Закидальська
скарбник

ПРОТОКОЛ

Контрольної комісії НТШ в Мюнхені з контролю В-ва «КНИГА»

Контрольна комісія НТШ у Мюнхені в складі проф. Б. Кордюка та д-ра І. Жегуца перевела 10 серпня 1983 р. контроль В-ва «КНИГА», спілка з обмеженою порукою. Видавництво заступав д-р Атанас Фіголь, керівник видавництва, який представив до контролю касову книгу, картотеку, журнал, бухгалтерійні прилоги і баланс за 1982 рік. Баланс виготовив уповноважений для справ податків п. Едуард Шікер у Мюнхені.

Після переведення контролю Контрольна комісія знайшла всі прилоги в належному порядку. Баланс, виготовлений Едуардом Шікером виявляє, що господарська база видавництва за рік 1982 була реальною.

Мюнхен, дня 10 серпня 1983

(—) проф. Богдан Кордюк

(—) д-р Іван Жегуц

ВІДВІДИНИ ЄП. МИХАІЛА ГРИНЧИШИНА
НОВОГО ЕКЗАРХА УКЦ У ФРАНЦІЇ

*Перед будинком наукового осередку НТШ-Сарсель
17 березня 1983*

1-й ряд: Аркадій Жуковський, Емма Андієвська-Кошелівець, Володимир Кубійович, Людмила Кульчицька, єп. Михаїл Гринчишин, Софія Янів, Василь Маркусь.

2-й ряд: Володимир Годис, Катерина Штуль, Іван Кошелівець, п. Пастернак

Пресове повідомлення:

**ЗАКІНЧЕНО РЕДАКЦІЮ ПЕРШОГО ТОМУ
АНГЛОМОВНОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ ПРО УКРАЇНУ**

(НТШ—Сарсель) — В половині липня 1983 р. відбулася важлива редакційно-видавнича конференція в Сарселі (Франція), яка затвердила зміст та оформлення першого тому довгоочікуваного твору англомовної енциклопедії, що в серпні його віддано до друкарні Видавництва Торонтського Університету.

На однотижневу нараду (11—15 липня) прибули з Канади проф. Манолій Лупул, директор Канадійського Інституту Українських Студій, та проф. Данило Г. Струк, керівник торонтського бюро редакції. З Німеччини брали участь відповідальний за фінанси Європейського НТШ і редакції ЕУ в Сарселі, д-р А. Фіголь та редактор літературознавства І. Кошелівець. З Відня прибув С. Гординський, редактор образотворчого мистецтвознавства.

До сарсельських учасників конференції належали, крім головного редактора АЕУ проф. В. Кубійовича, заступник гол. редактора проф. В. Маркусь, другий заступник проф. А. Жуковський, редактор відділу преси і координатор мистецьких гасел Софія Янів, д-р Дарія Маркусь, що підготувала каталог гасел другого тому АЕУ, і працівник НТШ в Сарселі, проф. В. Годис. Деякі редактори відділів переслали письмові звіти. За працю картографа мгр. Г. Колодія звітував А. Жуковський. Керував нарадами М. Лупул.

Учасники засідань Редакції АЕУ/2 у Сарселі, 11—15 липня 1983

Зліва направо: проф. Данило Струк, проф. Аркадій Жуковський, проф. Манолій Лупул, д-р Атанас Фіголь, проф. Володимир Кубійович, маестро Святослав Гординський, ред. Софія Янів, проф. Василь Маркусь, ред. Іван Кошелівець

Учасники конференції вислухали звітів — загальних і спеціальних про окремі ділянки в АЕУ та про працю бюро в Торонті, де від листопада минулого року зайшла зміна: на місце проф. Ю. Луцького, який зрештою вийшов із посту англomовного редактора, що його він вів від 1977 р., прийшов проф. Д. Г. Струк. Затверджено низку важливих справ стосовно друку першого тому, який розпочинається в серпні. У зв'язку із збільшенням змісту та числа гасел першого тому, ухвалено перенести частину зредагованих матеріалів до другого тому; таким чином запланована АЕУ матиме п'ять (замість передбачених чотирьох) томів, при чому величина тома повинна мати прибіл. 1 200 стор. До першого тому буде подано велику карту України. Устійнено формат, оформлення титульних сторінок, вступ, ілюстрації, карти тощо.

У справі планування дальшої праці ухвалено розпочати її у вересні, при чому одночасно читатиметься коректа першого тому, продукція якого триватиме рік. На осінь 1984 р. передбачено появу першого тому у 5 000 примірників. Узгіднено процедуру праці над другим томом, зокрема спів-

працю та розподіл компетенцій між головною редакцією в Сарселі та торонтським бюро редакції. Прийнято засаду спільного редакційного планування та вирішування, яким займається спільне тіло у складі гол. редактора (В. Кубійовича), заступників гол. редактора (В. Маркусь і А. Жуковський), керівника проєкту (М. Лупул) та ділового редактора в Торонті (Д. Г. Струк).

Так само устійнено склад поширеної редакції, до якої входять редактори окремих ділянок, при чому запропоновано деяких нових осіб на місце вибулих чи для тих ділянок, що останнім часом не мали фахових редакторів. Намічено також деяких нових авторів, наголошуючи потребу притягнути до співпраці осіб, що можуть писати по-англійському та співпрацюють з академічними установами у своїх країнах. Редакція в Сарселі одержить нових працівників, в тому і фахову бібліотекарську силу. Важливим рішенням наради було технічно удосконалити працю в Сарселі та комунікацію з торонтським бюро, вживаючи для цього компютер.

Ухвалено відбути наступну редакційну нараду в Сарселі навесні 1984 р., коли підготовка другого тому перейде початкову фазу, а працівники в Торонто повністю зможуть зайнятися перекладом і англомовною редакцією. Восени 1984 р. така ж нарада відбудеться в Торонто, де сподівано буде проведено презентацію цього вииняtkового видання.

Головна редакція АЕУ та її працівники й окремі співробітники набули поважного досвіду вчас праці над першим томом, який вони використають для кращого й прискіпшеного опрацювання дальших томів цього цінного твору, що є спільним досягненням Наукового Товариства ім. Шевченка в Сарселі, Канадійського Інституту Укр. Студій в Едмонтоні та Канадської Фундації Українських Студій.

Сарсель, 27 липня 1983.

Список ч. 37

охоплює пожертви за 1982 рік, які надійшли безпосередньо або посередньо через наших Представників до НТШ в Сарселі продовж того року.

З. Д. А.

Балтимор

Братство пресв. Трійці, Відділ УНС ч. 320	⌘	54,—
Федеральна Кредитівка «Самопоміч	⌘	100,—

Боффало

Душенко Степан	⌘	10,—
Конівків Zenon і Олександра	⌘	10,—
д-р Метіль Ігнатій	⌘	1,000,—
Туринків Богдан і Христина	⌘	50,—
УККА Відділ у Боффало, Допомогова Секція	⌘	250,—

Філадельфія

д-р Ценко Микола	⌘	25,—
Шарко Т. — підчас відвідин Сарселю (прогулька до Люрду)	⌘	100,—
Яримович Зеновій	⌘	10,—

Збірно

Байонне — Андрусишин М. підчас відвідин Сарселю (прогулька до Люрду)	⌘	100,—
Джерсі Сіті — д-р Кознарська Марія, вплата через «Самопоміч» Ньюарк	⌘	500,—
Міннеаполіс — Ст. Пол — інж. Іван Янович (збірка)	⌘	48,—
Нью-Йорк — д-р Трофіменко С.	⌘	100,—
Чикаго — Гула Петро	⌘	20,—

Замість квітів на могили:

бл. п. Косович Тарас, НьюГейвен, ЗДА, зложили: по \$ 50,—: Марків Богдан і Галина — Вудбрідж, д-р Смик Роман і Лідія — Коул Сіті, інж. Тарнавський Омелян і Олександра — Торонто, о. крил. Тарнавський Володимир і Стефанія — Едмонтон, Головатий Мирон і Наталія — Торонто, о. крил. Смик Богдан і Володимира — Ютика; по \$ 30,—: Стиранка Михайло і Марія; по \$ 25,—: Марків Лев і Орися, Тарнавський Андрій і Оксана — Едмонтон, Тарнавський Мирон і Оксана — Едмонтон, Тарнавський Юрій — Едмонтон, Тарнавська Марія — Торонто, Головата Мотря — Торонто, Головатий Андрій — Торонто, о. Набережний Роман і Марта — Ошава, Савка Михайло і Дарія — Торонто; по \$ 22,—: Тарнавський Юрій і Уляна — Трентон; по \$ 20,—: Гусак Михайло і Віра, Фіцалевич Володимир і Лідія, Рудик Ірина і Марта, Пашковський Анатоль і Неоніля — Торонто; по \$ 15,—: Яхницький Йосип і Ростислава, Березовський Володимир і Степанія — Торонто; по \$ 10,—: д-р Барановський Роман і Степанія — Кергонксон, проф. Борисюк Мирослав — Стемфорд, Карні Віра, Добчанський Василь і Євгенія, Шипайло Ольга — Торонто; по \$ 5,—: Козюта Євген	⌘	767,—
бл. п. д-р Кузьмович Микола, Нью-Йорк, ЗДА, зложили: мгр. Олесницький Остап і Слава, Дгагран, Савді Арабія	⌘	50,—
бл. п. Олесницька Софія, Ньюарк, ЗДА, зложили: Остап і Слава Олесницькі, Дгагран, Савді Арабія	⌘	135,—

КАНАДА

Едмонтон

Дитиняк Марія	\$	50,—
Саварин Петро	\$	200,—

Монтреаль

Укр. Національна Кредитова Спілка	\$	530,—
Церква св. Михаїла	\$	250,—

Торонто

Борис Євген і Олена	\$	300,—
Бравчук Степан	\$	50,—
Данилюк Анатоль	\$	1.000,—
Закидальська Наталія	\$	20,—
Клюфас Микола	\$	100,—
Лучанко Осипа	\$	1.000,—
Ординець Теодор	\$	10,—
д-р Стебельський Богдан	\$	200,—
Церква св. Петра і Павла, Скарборо	\$	500,—
Шологон Степан — Дургам	\$	50,—
д-р Яремко Іван і Мирослава	\$	1.000,—

Збірне

Калгари — проф. Малицький Олександр	\$	100,—
Оттава — д-р Войчишин Іван і Юлія	\$	450,—
Судбури — Українська Кредитова Спілка	\$	50,—

Замість квітів на могили:

бл. п. д-р Бойко Осип, Торонто, Канада, зложили: по \$ 50,—: Зазуля Антін, Зазуля Роман, Чолкан Роман; по \$ 25,—: Бардин Ігор, Комарницький Ігор і Оксана, Миндюк Богдан, Укр. Кредитова Спілка — Торонто, мгр Терлецький Юрій; по \$ 20,—: Голубінський Володимир і Марія, д-р Даревич Юрій і Дарія, Мельник Бронислава — Монтреаль, Пастир Мирон і Ярослава; по \$ 15,—: Максимів Осипа; по \$ 10,—: д-р Яворський Олекса, Папіж Василь — Дітройт, Хабурський Нестор і Дарія, Кравець Ольга, д-р Пелех Юліян і Надія, Чорній Андрій і Ольга, д-р Кальба Ярослав, інж. Тарнавський Омелян і Олександра, Романець Степан і Степанія, ред. Скорупський Володимир і Марія, інж. Вацик Василь, Микитин Нестор, Дичок Іван і Галина, Мاستикаш Євген, Лукавецький М. і Г., інж. Яців Богдан і Іванна, Пак Міке Воке; по \$ 5,—: Горохович Антонина

	\$	545,—
--	----	-------

бл. п. Борис Володимир, Торонто, Канада, зложили: по \$ 61,—: Сторожинський Володимир і Дарія — Клівленд; по \$ 53,—: Борис Євген і Олена; по \$ 50,—: Борис Юрій і Надія, Борис Теодор — Клівленд, Кришталович Ігор і Лідія; по \$ 31,—: Кришталович Ярослав — Клівленд; по \$ 30,—: Лапуга Ярослав, Савка Михайло; по \$ 25,—: Гела Степан; по \$ 20,—: Івашко Марія	\$	400,—
бл. п. Прийма Роман, Торонто, Канада, зложили: мгр Терлецький Юрій	\$	20,—
бл. п. Сабарай-Чорна Зеновія, зложили: мгр Пачовський Юрій \$ 30,—; Козій Ніна \$ 20,—	\$	50,—
бл. п. Шипайло Ольга, Торонто, Канада, зложили: Тарнавська Марія \$ 50,—; Завадівський Фердинанд і Марія — Дургам \$ 20,—; Борис Євген і Олена \$ 15,—; Зелена Марія \$ 10,—; Закидальська Наталія \$ 10,—	\$	105,—

І Н Ш І К Р А Ї Н И

А в с т р а л і я

Брізбен — інж. Горський Сергій (див. у цьому числі)	\$	3.151,—
Лідкомб — Союз Українок Австралії, Відділ Суспільної Опіки	\$	525,—

А р г е н т и н а

Литвинович Богдан (в 1981 р.)	\$	100,—
Литвинович Богдан (в 1982 р.)	\$	100,—

Б е л ь г і я

Гент — д-р Попович Володимир	\$	60,—
--	----	------

Р е л и к а Б р і т а н і я

Лондон — д-р Волинець Омелян (див. у цьому числі)	\$	27.935,—
Збірне — Нр—Нм (1981)	\$	3.750,—

В е н е с у е л а

Жезневський Юліан	\$	200,—
Якимець Федір	\$	200,—

І т а л і я

Рим — архисп. Марусин Мирослав	\$	150,—
--	----	-------

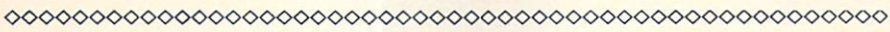
АНСАМБЛЬ БАНДУРИСТІВ «ГОМІН»
в Мейплвуд, Н. Дж.

Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.000,—

Зліва направо — 1-й ряд: Василь Ковар, Михайло Гнатишин, Володимир Юркевич (керівник), Андрій Стусик, Олесь Напора (адміністратор), Михайло Стоцько; 2-й ряд: Михайло Гринюк, Микола Заяць, Петро Кузів, Богдан Левицький, Петро Козира.

«ГОМІН», ансамбль бандуристів у Мейплвуд, Н. Дж. зорганізував Володимир Юркевич, відомий галицький бандурист, учасник УПА, після приїзду до Америки. Ансамбль виступає в укр. скупченнях схід. Америки перед укр. і чужинецькою публікою, щоби з пісню на устах ширити укр. культуру, оспівувати минуле й сучасне України, та пригадувати, що укр. нарід далі змагається за свою самостійну державу. В репертуарі виступів: історичні, побутові, народні, жартівливі, а головне стрілецькі та повстанські пісні найновішої доби визвольних змагань укр. народу.

Німеччина

Мюнхен — інж. Комарницький Григорій	\$	20,—
„ — В-тво «Молоде Життя»	\$	469,50
„ — д-р Мялковський Володимир	\$	60,—
„ — Н—ф Н—а	\$	1.418,38

Франція

Візін-Шалет — Українська школа — зліквідована з браку дітей у шкільному віці: фр. фр. 339,17	\$	65,—
Маквілер — о. Когут Павло	\$	300,—
Париж — д-р Угрин Калина	\$	60,—
„ — інж. Маслов Микола	\$	400,—
„ — Вступи на доповідь пані д-р С. Йосипишин	\$	20,—
Рубе — Гриців Іван (через д-ра Жуковського)	\$	20,—
Сарсель — проф. В. Кубійович Володимир і Дарія	\$	4.074,07
„ — Учасники прогульки до Люрду, орг. агенція Ковбаснюка в Нью-Йорку (зб. провела п. Одежинська)	\$	223,—

д-р СВИСТУН-РІВЕС БОГДАНА

Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.000,—

Свистун Богдана, лікар-стоматолог, народилася 31 січня 1925 в Копичинцях Тернопільської області в Галичині. Середню школу закінчила 1943 в Холмі. Перший докторат з дентистичної медицини одержала в Людвіг-Максимилян ун-ті в Мюнхені, Німеччина, 1951. Другий докторат з дентистичної хірургії здобула в Нью-Йорк ун-ті, ЗДА, 1960. З того часу провадить приватну практику в Кліфтоні, Н. Дж., ЗДА. Член УЛТА, Укр. Інституту Америки, США, Братських Союзів і багатьох громадських орг-цій. Меценат укр. наукових і культурних установ. Має сина д-ра мед. Петра Андрія Рівеса.

ОМЕЦІНСЬКИЙ РОСТИСЛАВ

Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.000,—

Омецінський Ростислав, народився 9 серпня 1912 в Дичкові, повіт Тернопіль, Галичина, в родині учителя Володимира і Ганни з Кордубів. Гімназію закінчив у Тернополі 1935. До війни вів там же власне підприємство постачання вугілля. В рр. 1939—41 працював у фінансовому Відділі. Ув'язнений 22. 6. 1941 закінчив свій життєвий шлях у Верхньо-Уральському, Уфімської області, в грудні 1941.

Посмертну фундацію ЕУ зложив брат Омелян Омецінський з Рачестеру, Н. Й., ЗДА.

ВИСТАВКА ЕКЗИЛЬНИХ ВИДАНЬ
1945 — 1983

Н Т Ш

У В У

У Т Г І

(ва) — У Федеративній Республіці Німеччини 1962 р. сталася з українського погляду важлива подія, що вирішно заважила на дальшому розвитку наших наукових установ: засновано Товариство Сприяння Українській Науці, яке об'єднало: Наукове Товариство ім. Шевченка, Український Вільний Університет та Український Технічно-Господарський Інститут. Початково були призначені для них поважні дотації, які дали змогу:

- а. відновити аудиторне навчання в УВУ;
- б. скріпити дослідницьку працю поодиноких наших вчених, для яких були передбачені стипендії;
- в. відбувати частіші академічні вечори для ширшої аудиторії в розумінні університету для доповнення знань фахово працюючих громадян, та г. упорядувати видавничу діяльність.

Фрагмент виставки в скляних габлотах перед входом до залу головної читальні Баварської державної бібліотеки в Мюнхені

Окремо треба згадати, що структура була так подумана, що вона автоматично поглиблювала співдію українських дослідників із німецькими колегами. Згодом ця співдія настільки поширилася, — зокрема стараннями УВУ, що розбудовано міжнародні зустрічі (вечори, наукові сесії чи конференції); пізніше присвячено ще чимало уваги мистецьким виставкам — здебільша завдяки окремим меценатам.

Хоч допомога не утрималася довго на початковій висоті, головне у зв'язку із зміною напрямних німецької зовнішньої політики, але до цього часу самі наші установи настільки скріпилися, що змогли зменшені дотації заступити збільшенням «власних фондів», тобто допомог від власної суспільности, що — зокрема за океаном — зуміла запевнити для себе тривкі бази.

Розгорнена праця, зокрема міжнародні зустрічі причинилися до зросту престижу товариства та об'єднаних в нім установ.

Тому 20-ліття Т-ва виявилось доброю нагодою, щоб виступити перед ширшим загалом, в чому була однозгідність думок виділу Т-ва із представників трьох складових Інституцій, й кураторії, складеної із представників трьох баварських та одного федерального міністерств.

... в розмові з еп. Плятоном Корниляком — д-р Атанас Фіголь перед габльотами ЕУ, етнографічною картою Галичини (на стіні) і статистичними таблицями проф. В. Кубійовича

3 грудня 1982 р. організовано в Баварській Академії Наук окремий святковий вечір під патронатом баварського прем'єр-міністра д-ра Франца-Йозефа Штрауса, і за активною участю кол. довголітнього ректора Університету в Мюнхені, проф. д-ра Н. Льобковіча. На видання окремого пам'ятного, репрезентативного видання виеднано окрему допомогу від федерального уряду — для утривалення спогаду про ювілей. Запляновано (й видано) мистецький альбом, присвячений творчості Галини Мазепи, який отримав уже дуже добрі рецензії. І, на закінчення, передбачено виставку видань трьох установ, як своєрідний підсумок діяльності. Відкриття виставки заздалегідь передбачено на 2 листопада 1983 р. і можна було до-

могтись, щоб виставка відбулася в репрезентативних приміщеннях Баварської Державної бібліотеки, на виставку призначено великий «гол» перед входом до читальні, аби дати нагоду численним читачам оглянути її.

Для належної підготовки виставки постав окремих комітет: голова т-ва проф. д-р Г. Васькович, представник НТШ, д-р А. Фіголь, та голова Наукової ради т-ва, проф. д-р В. Янів. Коли д-р А. Фіголь мав безпосередній зв'язок із Дирекцією бібліотеки й перейняв відповідальність за саму виставку, то проф. Г. Васькович зайнявся виданням каталогів та друків, а проф. д-р В. Янів утримував зв'язок із представниками міністерств. Протекторат над виставкою перейняв баварський міністер освіти й віровизнаний, проф. д-р Ганс Маєр, який також написав відповідне привітання. Звичайно, зібрано понад 500 томів книжок від трьох установ і їх відповідне упорядкування вимагало довшої (і дуже систематичної) підготовки, якою займався підкомітет: д-р В. Маруняк (гол. секретар УВУ), І. Керестіль (НТШ) і доц. інж. Г. Комаринський (УТГІ), що дуже сумлінно вив'язалися із своїх завдань. Книжки укладено в окремих (добре бережених) габльотах — понад 20, що вможливило добрий розподіл видань за інституціями і естетичне розміщення видань: Окрему габльоту призначено Енциклопедіям Українознавства (українській та англомовній), мистецьким

Габльота ЕУ/1 в українській і англійській мовах

альбомам та зошитам УВУ, етнографічній карті Галичини — зі статистичними таблицями, що саме появились із дуже позитивним вступом німецького проф. Г. Штадтмюллера, та багато ілюстрованим виданням т-ва, які впродовж 20 літ розвинулися за редакцією проф. Г. Васьковича із малого інформативного листка — «Міттайлунген» із 28—40 сторінками — до поважних «Річників українознавства» німецькою мовою із 300—400 сторінками річно. Видання УВУ були виставлені під відомою емблемою УВУ («Мінерва»), а під нею був портрет першого ректора-основника УВУ, проф. д-ра О. Колесси, а далі габльоті всіх дотеперішніх ректорів УВУ. Цю стінну декорацію доповнювали великі карти України та Галичини.

Урочистість відкриття відбулася при численній участі видатних громадян; з українського боку м. ін. Преосв. Владика Платон, Президент УНР М. Лівіцький, Президент ЦПУЕН мгр А. Мельник; треба відзначити, що прибули всі члени кураторії, з яких ст. мініст. радник з державної канцелярії офіційно репрезентував Уряд. Програмою керував д-р А. Фіголь.

Першим промовив дир. Баварської бібліотеки д-р Франц-Георг Кальт-вассер, який накреслив значення виставки у діяльності бібліотеки, на тлі характеристики українського відділу у бібліотеці. В. Янів дав впровідну доповідь н. т. «Свобода для миру — мир для свободи», в якій вказав на основні завдання українських наукових установ в екзилі й на історичному тлі з'ясував значення публікацій і на функцію українських наукових установ у духовому об'єднанні Європи.

Привіт протектора прочитав представник уряду — ст. мін. радник д-р Г. Вакербавер із баварської канцелярії. Після усного привітання від ЦПВУЕН (мгр. А. Мельник) були ще письмові привіти від Голови Міжнародної Пан-європейської Унії архикнязя Оттона Габсбурга, Голови Пан-європей-

SEVČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN
UKRAINISCHE FREIE UNIVERSITÄT
UKRAINISCHES TECHNISCH-WIRTSCHAFTLICHES
INSTITUT

AUSSTELLUNGSKATALOG der Exilveröffentlichungen

in der Bayerischen Staatsbibliothek
unter der Schirmherrschaft
des Staatsministers für Unterricht und Kultus
Prof. Dr. Hans Maier

anlässlich des 20jährigen Bestehens der
Arbeits- und Förderungsgemeinschaft der
Ukrainischen Wissenschaften e.V. in München
(1962 — 1982)

München 1983

Титульна сторінка каталогу виставки

ської Унії в Німеччині (кол. баварського прем'єрміністра) А. Гоппеля, садника міста Мюнхену, Е. Кіселя, Єпископа-помічника Мюнхенсько-фрайзінгської Дієцезії Владики Ернста Тевеса, як теж від чеських колег, що в їх імені листа написав проф. Кратохвіль.

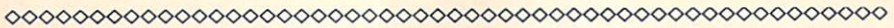
Перед переходом до залі із виставленими книжками отримали всі присутні дбайливо виданий каталог, підготовлений Редакцією «Річника», при чому до точної появи каталогу у великій мірі причинився технічний директор друкарні інж. Петро Пашник. До речі, каталог, що подає на 111 стор. 679 назв видань, є одною із важливих бібліографічних публікацій, необхідною для історії усіх інституцій товариства сприяння, але також взагалі для історії української еміграції. В цьому є також короткі інформації про

ДЕНИСЮК МИКОЛА
Фундатор-меценат ЕУ — дол. 1.000,—

Денисюк Микола, видавець і редактор, народився 23. 12. 1915 у Гвіздці, повіт Коломия, Галичина. Студіював право в Інзбруцькому ун-ті, закінчив студії 1948. Був одружений з Любомирою О. Велигорською. Помер 27. 7. 1976 в Чикаго. — 1939—41 працював в Укр. В-тві в Кракові. 1941—44 співвласник укр. книгарні-гуртівні «Овид» у Львові. 1944—48 власник укр. книгарні і в-тва в Інзбруці. 1948 виїхав до Аргентини, де оснував книгарню й в-тво в Буенос Айрес під власним іменем. 1949—75 редагував і видавав літ.-мист. журнал «Овид». 1954—56 член Аргентинської Книжної Палати. 1956 переїхав до Чикаго, де продовжував видавничу працю, осн-вуючи книгарню й друкарню. 1956 Спілка укр. науковців, літераторів і мистців у Аргентині, а в 1961 Укр. Вільна Академія Наук в Канаді відзначили його грамотами за видавничу діяльність. Один з найкращих піонерів поширювання ЕУ на еміграції. Від молодших літ активний у церк.-рел. і гром. орг-ціях на рідних землях, в Аргентині і в Америці. 1974 на першому з'їзді укр. бібліотекарів, видавців і книгарів був обраний головою ново-заснованого Укр. Книжного Центру.

Посмертну фундацію ЕУ зложила дружина Любомира Денисюк-Палій.

всі установи, що приймали участь у виставці. Рівночасно із каталогом була роздана — раніше видана — інформаційна брошура про УВУ (німецькою мовою).

Гості з дуже великим заінтересуванням оглядали всі експонати. Сама виставка тривала до 22 листопада.

Сам факт виставки в одній з найрепрезентативніших бібліотек у Німеччині був незаперечно світлим променем у житті української громади в Мюнхені і переконливим звітом з кількох десятиріч нашої діяльності у Німеччині для наших господарів. Виставка повинна бути також стимулом до подібних починів у інших країнах нашого поселення у діаспорі, бо зібрані книжки голосніше й переконливіше говорять, ніж найкращі доповіді; вони ж бо є наявним свідомством, що ми зробили і наскільки виповнили свій обов'язок супроти Батьківщини і земляків, примушених до мовчання.

(«Християнський Голос», Мюнхен, 27. XI. 1983, ч. 48)

Видавництво „КНИГА“ • „КНУНА“ Verlag GmbH

Pienzenauer Str. 15, 8000 München 80, W. Germany, - Telefon (089) 98 03 72

Postscheckkonto
München 3061 61-808
Dresdner Bank
München 3.427.845

ПОВІДОМЛЯЄМО :

ДЕВ'ЯТИЙ ТОМ ЕУ/2

одержали передплатники, які вирівняли належність за тт. 1—8.

Десятий (останній) том ЕУ/2 будемо розсилати тільки тим передплатникам, які матимуть повністю вирівняну передплату за десять томів. Тому прохаємо вже тепер не відкладати вирівняння передплати за цілість ЕУ/2, вплачуючи за кожний незаплачений ще том: у полотні — \$ 30,—; у півшкірі — \$ 35,—; у повній шкірі — \$ 50,—; у півшкірі крейда — \$ 40,—; у повній шкірі крейда — \$ 60,—.

НАКЛАД ЕУ/2 ВИЧЕРПАНИЙ!

Будемо старатися скомплектувати ще деяку кількість примірників ЕУ/2 фотокопічним способом. Про це і про умови набуття таких примірників повідомимо своєчасно у «Вістях із Сарселю.

Мюнхен, квітень 1984.

Видавництво
Енциклопедії Українознавства

Société Scientifique Ševčenko
29 rue des Bauves, 95200 Sarcelles (Val d'Oise)
France, (tel. 990 05 82)

Ševčenko Gesellschaft der Wissenschaften
Pienzenauerstrasse 15, 8000 München 80, W. Germany
(Tel. 98 03 72)

„Logos“ GmbH, Buchdruckerei u. Verlag, Bothmerstr. 14, 8000 München 19